

Redakcja naukowa Marek Gąska, WSEI, Lublin 2016, ss. 237-270.

ROZDZIAŁ 15

MAREK GĄSKA

Zadania wójta w zakresie zapewnienia porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli. Analiza przypadków

15.1. Wprowadzenie

Samorząd terytorialny na mocy *Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r.* został zobowiązany do działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego (*art. 16 ust. 2 Konstytucji*

)

[1](#)

. Zgodnie więc z polskim porządkiem prawnym, gmina, jako podstawowa wspólnota lokalna, jest odpowiedzialna za zaspokajanie potrzeb mieszkańców. Gmina te zadania realizuje poprzez swoje organy: radę gminy i wójta gminy.

Zgodnie z *art. 6 ustawy o samorządzie terytorialnym z dnia 8 marca 1990 r.* [2](#) do zakresu działania gminy należą wszystkie *sprawy publiczne* o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów.

Ustawodawca posługuje się kategorią *sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym*, w ten sposób wyznacza podstawowy zakres działania gminy

Tak więc gmina jest właściwa we wszystkich sprawach lokalnych, jeśli nie zostały one zastrzeżone na rzecz innych podmiotów. Zgodnie z

art. 164 ust. 3 Konstytucji RP

, gmina w tym obszarze korzysta z domniemania kompetencji.

15.2. Pojęcie bezpieczeństwa i porządku publicznego

W literaturze przedmiotu i przepisach prawnych bezpieczeństwo i porządek publiczny definiowane są łącznie, co jest wyraźną wskazówką według autorów, że w pewnym obszarze treści tych pojęć są bardzo zbliżone. Pojęcia te nie są jednak tożsame. Dotyczą one dwóch różnych sfer życia społecznego. W literaturze przedmiotu podkreśla się, że bezpieczeństwo i porządek publiczny należy rozumieć, jako *całokształt urządzeń prawnych, organizacyjnych, technicznych (...). które służą zapewnieniu bezpieczeństwa państwa, jego trwałości i warunków rozwoju ustroju, ochronie zasad konstytucyjnych ze szczególnym uwzględnieniem zasady poszanowania prawa, w tym praw obywatelskich i zasad współżycia społecznego oraz ochronie stosunków regulowanych normami moralnymi i zwyczajowymi*³. Trzeba się zgodzić z tymi autorami, którzy uważają, że wszelkie podejmowane działania ochronne oraz prewencyjne w dziedzinie bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego powinny być ukierunkowane na :

-
ochronę porządku prawnego i trybu życia ustalonego w danej wspólnotcie,

-
ochronę członków wspólnoty przed zewnętrznymi niebezpieczeństwami naturalnymi,

-
ochronę członków wspólnoty przed niebezpieczeństwami pochodzącymi od poszczególnych jej członków lub ich zbiorowości, a także innych jednostek

i zbiorowości ludzkich,

-

ochronę dóbr materialnych i intelektualnych, których zagrożenie wpływa na status społeczno-polityczny danej wspólnoty [4](#) .

W przepisach prawa brak jest ustawowych definicji tych pojęć, dlatego ich interpretacja odbywa się na gruncie doktryny i orzecznictwa sądowego. Uznawane są one w prawie administracyjnym za tzw. pojęcia nieostre. Wedle doktryny bezpieczeństwo publiczne jest wyższym stopniem porządku publicznego. Definicje bezpieczeństwa i porządku publicznego przedstawiane są nie tylko w ujęciu materialnym, jako przedmiot ochrony, ale także w ujęciu instytucjonalnym, wskazując podmioty, instytucje lub system bezpieczeństwa wewnętrznego (publicznego, powszechnego) [5](#) .

W okresie międzywojennym W. Kawka uznawał bezpieczeństwo i porządek publiczny za niezbędne wymogi współżycia zorganizowanej grupy ludzkiej [6](#) . Przy analizie pojęcia porządek publiczny eksponował jego determinanty prawne i socjologiczne. Zgodnie z taką analizą, według niego porządek publiczny kształtują normy prawne, moralne oraz obyczajowe. Podkreśla on, że na *wytworzeni*
e norm porządku publicznego wpływają momenty polityczne, religijne, etyczne, obyczajowości zewnętrznej, przyzwoitości.

Autor podkreśla, że pojęcie porządku publicznego nosi na sobie piętno przeobrażeń, jakim uległo życie zbiorowe

[7](#)

Kodeks karny z 6 czerwca 1997 r. zawiera rozdział XXXII, zatytułowany Przepisy przeciwko porządkowi publicznemu

[8](#)

w którym wymienia się tego rodzaju przestępstwa. Katalog wykroczeń przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu zawiera także rozdział VIII kodeksu wykroczeń z 1971 r.

z tytułowany

Wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu

[9](#)

Zgodnie z literaturą przedmiotu na określenie porządku publicznego składają się normy prawne i pozaprawne, których przestrzeganie ma umożliwić funkcjonowanie w społeczeństwie i instytucji państwowej. Są to normy i przepisy, które określają: zachowanie się w miejscach publicznych, przestrzeganie czystości urzędzeń publicznych, przestrzeganie zasad dotyczących rejestracji pojazdów, organizowanie zbiórek publicznych, organizowanie zgromadzeń, zasady prawa budowlanego, ochronę przeciwpożarową, ochronę przed powodzią, ochronę dóbr kultury i miejsc pamięci narodowej, postępowanie wobec grobów i cmentarzy wojennych, zasady chowania zmarłych i opiekę nad cmentarzami, stawianie pomników i tablic upamiętniających ważne wydarzenia historyczne, zasady organizowania polowań i odławiania zwierząt, zasady zarządzania w sytuacjach kryzysowych itp.

15.3. Zadania własne gminy w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego

Gmina zadania w zakresie zapewnienia porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli wykonuje we własnym imieniu, na własną odpowiedzialność i za własne środki finansowe. Cel ten wynika z podstawowej zasady zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty lokalnej. Gmina może także wykonywać zadania zlecone jej przez administrację rządową. Wykonanie takich zadań następuje na podstawie upoważnienia zawartego w ustawach szczególnych.

Ustawodawca w *art. 7 u.o.s.g.* w sposób przykładowy wymienił zadania własne gminy, do których zalicza m.in. sprawy:

-
ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej,
-

gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego,

-

wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz,

-

lokalnego transportu zbiorowego,

-

kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,

-

kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,

-

targowisk i hal targowych,

-

zieleni gminnej i zadrzewień,

-

cmentarzy gminnych,

-

porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego,

-

utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych

Tak istotne sprawy z zakresu zapewnienia porządku publicznego, bezpieczeństwa obywateli, ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej należą do zadań własnych gminy. Ponadto *Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach* określa zadania gminy oraz obowiązki właścicieli nieruchomości w tym obszarze [10](#).

Należy stwierdzić, że jednym z podstawowych zadań samorządu gminnego jest zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom gminy, którzy najpierw są członkami wspólnoty samorządowej, a następnie obywatelami państwa polskiego.

Gmina zapewnienie bezpieczeństwa swoim mieszkańcom realizuje nie zawsze poprzez instytucje o charakterze władczym, takie jak Policja, PSP, i inne organy bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, ponieważ samorząd terytorialny nie dysponuje takimi środkami. Zadania z zakresu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego gmina realizuje poprzez prawne formy działania administracji samorządowej. Takie formy zostały zawarte w *u.o.s.g.*

Są to następujące działania:

-

podejmowane bezpośrednio przez mieszkańców w formie referendum gminnego,

-

podejmowane przez radę gminy,

-

podejmowane przez wójta gminy.

Zgodnie z *art. 24 u.o.s.g.* rada gminy to organ stanowiący i kontrolny, który otrzymał następujące kompetencje:

-

stanowienie aktów prawa miejscowego obowiązującego na obszarze działania gminy. Są to przepisy wykonawcze w ramach upoważnień ustawowych

i przepisy porządkowe (w zakresie nieregulowanym w odrębnych ustawach lub innych przepisach powszechnie obowiązujących), jeżeli jest to niezbędne dla ochrony życia lub zdrowia obywateli oraz dla zapewnienia porządku, spokoju

i bezpieczeństwa publicznego (*art. 40, ust. 3 u.o.s.g.*),

-

stanowienie o kierunkach działania wójta oraz przyjmowanie sprawozdań z jego działalności. To oznacza, że rada gminy może zobowiązać wójta uchwałą do podjęcia działań w zakresie spraw dotyczących bezpieczeństwa mieszkańców wspólnoty i porządku publicznego (*art. 18 ust. 2 pkt 2*

u.o.s.g.

).

Wójt jest organem wykonawczym gminy i wykonuje uchwały rady i bezpośrednio zadania gminy (*art. 30 ust. 1 u.o.s.g.*). Zgodnie z *art. 31 u.o.s.g.* wójt otrzymał upoważnienie do kierowania bieżącymi sprawami gminy, a zatem również z zakresu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego. Tak więc wójt ma możliwość wydawania samoistnych zarządzeń pod adresem jednostek samorządu gminnego.

Ponadto swoje zadania, wynikające z *u.o.s.g.* w zakresie bezpieczeństwa mieszkańców i porządku publicznego, wójt realizuje poprzez:

-

wydawanie decyzji administracyjnych,

-

stanowienie w *sytuacjach niecierpiących zwłoki* (sytuacjach wyjątkowych) aktów prawa miejscowego w formie zarządzenia, jednak powinny one być zatwierdzone na najbliższej sesji rady gminy. Zarządzenie traci moc w razie odmowy zatwierdzenia bądź nieprzedstawienia do zatwierdzenia

(*art. 41 u.o.s.g.*),

-

opracowanie planu operacyjnego ochrony przed powodzią (*art. 31a u.o.s.g.*),

-

ogłaszanie i odwoływanie pogotowia i alarmu przeciwpowodziowego

(*art. 31a u.o.s.g.*),

-

ogłaszanie ewakuacji z obszarów bezpośrednio zagrożonych, jeżeli w inny sposób nie można usunąć bezpośredniego niebezpieczeństwa dla życia ludzi lub dla mienia (*art. 31b ust. 1 u.o.s.g.*),

Ponadto *art. 31b ust. 2 u.o.s.g.* upoważnia wójta gminy, w przypadku wprowadzenia stanu klęski żywiołowej do działania na podstawie przepisów *Ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej* [11](#).

Organy ustawowe gminy mogą powołać Straż gminną [12](#), bezpośrednio finansowaną z budżetu gminy, która realizuje zadania w zakresie ochrony porządku publicznego na terenie gminy.

Samorządy gminne zostały wyposażone w inne kompetencje na wypadek sytuacji kryzysowych. Istotne znaczenie mają tu regulacje ujęte w następujących aktach prawnych:

-

Ustawie z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej [13](#) ,

-

Ustawie z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej [14](#) ,

-

Ustawie z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej [15](#) ,

-

Ustawie z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym [16](#) .

Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r o Państwowej Straży Pożarnej w art. 14 stanowi, że w sytuacji bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa wspólnoty samorządowej, w szczególności życia i zdrowia, wójt może wydać komendantowi powiatowemu (miejskiemu) PSP polecenie podjęcia działań w zakresie właściwości PSP, zmierzających do usunięcia tego zagrożenia. Polecenia takie podlegają niezwłocznemu wykonaniu, nie mogą jednakże dotyczyć sposobu wykonania zadania przez PSP i konkretnej czynności służbowej. Wójt ponosi wyłączną odpowiedzialność za treść i skutki wydania takiego polecenia. Polecenie podlega niezwłocznemu wykonaniu, przekazane ustnie wymaga potwierdzenia na piśmie. Gdy komendant powiatowy (miejski) PSP nie jest w stanie wykonać polecenia, zawiadamia o tym komendanta wojewódzkiego PSP. Polecenie naruszające prawo jest nieważne. O nieważności polecenia stwierdza wojewoda.

Ponadto jednostki PSP są zobowiązane do podjęcia czynności kontrolno-rozpoznawczych wskutek zawiadomienia przez wójta o stwierdzeniu zagrożenia życia lub zdrowia, niebezpieczeństwa powstania szkód majątkowych w znacznych rozmiarach lub naruszenia środowiska, o których mowa w *art. 78 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej* [17](#) .

Z kolei *Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej w art. 14 ust. 5* dała wójtowi kompetencje koordynatora krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego na obszarze gminy w zakresie ustalonym przez wojewodę. Zadanie to może być wykonywane przy pomocy komendanta gminnego ochrony przeciwpożarowej, jeżeli komendant taki został zatrudniony przez wójta, albo przy pomocy komendanta gminnego związku ochotniczych straży pożarnych [18](#).

W uprawnienia szczególne wyposaża wójta *Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym*. Na podstawie tej ustawy wójt może w pełni realizować swoje kompetencje w obszarze bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego jako „autokratyczny” organ wykonawczy z pominięciem roli rady gminy. Do jego zadań należy:

Po pierwsze, kierowanie monitorowaniem, planowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń na terenie gminy.

Po drugie, realizacja zadań z zakresu planowania cywilnego, w tym:

-

realizacja zaleceń do gminnego planu zarządzania kryzysowego,

-

opracowywanie i przedkładanie staroście do zatwierdzenia gminnego planu zarządzania kryzysowego.

Po trzecie, zarządzanie, organizowanie i prowadzenie szkoleń, ćwiczeń i treningów z zakresu zarządzania kryzysowego.

Po czwarte, wykonywanie przedsięwzięć, wynikających z planu operacyjnego funkcjonowania gmin i gmin o statusie miasta.

Po piąte, zapobieganie, przeciwdziałanie i usuwanie skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym.

Po szóste, współdziałanie z szefem ABW w zakresie przeciwdziałania, zapobiegania i usuwania skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym.

Po siódme, organizacja i realizacja zadań z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej.

Organem pomocniczym wójta w zapewnieniu wykonywania zadań zarządzania kryzysowego jest gminny zespół zarządzania kryzysowego powoływany przez wójta. W skład zespołu wchodzi osoby powołane spośród:

-

osób zatrudnionych w urzędzie gminy, gminnych jednostkach organizacyjnych lub jednostkach pomocniczych,

-

pracowników zespolonych służb, inspekcji i straży, skierowanych przez przełożonych do wykonywania zadań w tym zespole na wniosek wójta,

-

przedstawicieli społecznych organizacji ratowniczych.

Zespół ten wykonuje na obszarze gminy następujące zadania:

-

ocenia występujące i prognozuje potencjalne zagrożenia, mogące mieć wpływ na bezpieczeństwo obywateli na terenie gminy,

-

przygotowuje propozycje działań i przedstawia wójtowi wnioski dotyczące wykonania, zmiany lub zaniechania działań ujętych w gminnym planie zarządzania kryzysowego,

-

przekazuje do wiadomości publicznej informacje związane z zagrożeniami,

-

opiniuje gminny plan zarządzania kryzysowego.

W ramach kompetencji „autokratycznych” wójt ma obowiązek zapewnić na obszarze gminy realizację zadań wynikających z *art. 20 ustawy o zarządzaniu kryzysowym*, tj.:

-

całodobowe alarmowanie członków gminnego zespołu zarządzania kryzysowego, a w sytuacjach kryzysowych zapewnienie całodobowego dyżuru w celu zapewnienia przepływu informacji oraz dokumentowania prowadzonych czynności,

-

współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej,

-

nadzór nad funkcjonowaniem systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania ludności,

-

współpracę z podmiotami realizującymi monitoring środowiska,

-

współdziałanie z podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne,

-

realizację zadań stałego dyżuru na potrzeby podwyższania gotowości obronnej państwa [19](#).

W sytuacji klęski żywiołowej wójt gminy, zgodnie z *Ustawą z 18 kwietnia 2002 r.*, wykonuje zadania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego jako organ jednoosobowy, który w pełni odpowiada za swoje decyzje. Wójt kieruje działaniami prowadzonymi w celu zapobieżenia skutkom stanu klęski żywiołowej lub w celu ich usunięcia, jeżeli stan klęski żywiołowej został wprowadzony tylko na obszarze gminy.

W zakresie działań, o których mowa, wójt może wydawać polecenia wiążące:

-

organom jednostek pomocniczych,

-

kierownikom jednostek organizacyjnych utworzonych przez gminę,

-

kierownikom jednostek ochrony przeciwpożarowej działających na terenie gminy,

-

kierownikom jednostek organizacyjnych czasowo przekazanych przez właściwe organy do jego dyspozycji i skierowanych do wykonywania zadań na obszarze gminy.

Wójt może także występować do kierowników innych jednostek organizacyjnych niż wymienieni powyżej, działających na terenie gminy z wnioskami o wykonanie czynności niezbędnych w celu zapobieżenia skutkom stanu klęski żywiołowej lub w celu ich usunięcia. Na podstawie *art. 23 ustawy*

o zarządzaniu kryzysowym

wójt wprowadza niezbędne ograniczenia wolności i praw człowieka i obywatela w granicach dopuszczonych

w rozporządzeniu Rady Ministrów o wprowadzeniu stanu klęski żywiołowej. Ograniczenia te mogą polegać na:

-

zawieszeniu działalności określonych przedsiębiorców,

-

nakazie lub zakazie prowadzenia działalności gospodarczej określonego rodzaju,

-

nakazaniu pracodawcy oddelegowania pracowników do dyspozycji organu kierującego działaniami prowadzonymi w celu zapobieżenia skutkom klęski żywiołowej lub ich usunięcia,

-

całkowitej lub częściowej reglamentacji zaopatrzenia w określonego rodzaju artykuły,

-

zakazie okresowego podwyższania cen na towary lub usługi określonego rodzaju,

-

nakazie stosowania cen ustalonych na towary lub usługi mające podstawowe znaczenie dla kosztów utrzymania konsumentów,

-

obowiązku poddania się badaniom lekarskim, leczeniu, szczepieniom ochronnym oraz stosowaniu innych środków profilaktycznych i zabiegów, niezbędnych do zwalczania chorób zakaźnych oraz skutków skażeń chemicznych i promieniotwórczych,

-

obowiązku poddania się kwarantannie ,

-

obowiązku stosowania środków ochrony roślin lub innych środków zapobiegawczych niezbędnych do zwalczania organizmów szkodliwych dla ludzi, zwierząt lub roślin,

-

obowiązku stosowania określonych środków zapewniających ochronę środowiska,

-

obowiązku stosowania środków lub zabiegów niezbędnych do zwalczania chorób zakaźnych zwierząt,

-

obowiązku opróżnienia lub zabezpieczenia lokali mieszkalnych bądź innych pomieszczeń,

-

dokonaniu przymusowych rozbiórek i wyburzeń budynków lub innych obiektów budowlanych albo ich części,

-

nakazie ewakuacji w ustalonym czasie z określonych miejsc, obszarów i obiektów,

-

nakazie lub zakazie przebywania w określonych miejscach i obiektach oraz na określonych obszarach,

-

zakazie organizowania lub przeprowadzania imprez masowych,

-

nakazie lub zakazie określonego sposobu przemieszczania się,

-

wykorzystaniu, bez zgody właściciela lub innej osoby uprawnionej, nieruchomości i rzeczy ruchomych,

-

zakazie prowadzenia strajku w odniesieniu do określonych kategorii pracowników lub w określonych dziedzinach,

-

ograniczeniu lub odstąpieniu od określonych zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, jednakże niepowodującym bezpośredniego narażenia życia lub zdrowia pracownika,

-

wykonywaniu świadczeń osobistych i rzeczowych.

Wójt wykonuje inne zadania zlecone na mocy ustaw szczególnych w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego:

-

Ustawy z 5 lipca 1990 r. prawo o zgromadzeniach [20](#) - wójt jest organem nadzoru nad zgromadzeniami publicznymi organizowanymi na terenie gminy,

-

Ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o bezpieczeństwie imprez masowych [21](#) . Na mocy tej ustawy wójt wydaje zezwolenie na przeprowadzenie imprezy masowej albo odmawia jego wydania w terminie 7 dni od dnia złożenia wniosku przez organizatora imprezy.

Na mocy *art. 17 ust. 6 ustawy o powszechnym obowiązku obrony z dnia 21 listopada 1967 r.* [22](#) wójt pełni obowiązki terenowego organu obrony cywilnej. Do zakresu działania wójta jako szefa obrony cywilnej należy: kierowanie oraz koordynowanie przygotowań i realizacji przedsięwzięć obrony cywilnej przez instytucje państwowe, przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne oraz organizacje społeczne działające na terenie gminy. Szczegółowy zakres działania wójta jako szefa obrony cywilnej gminy oraz zasady kierowania, a także koordynowania przez niego przygotowań i realizacji przedsięwzięć obrony cywilnej określa *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2002*

r. [23](#)
. Realizując zadania wynikające z rozporządzenia, wójt jest zobowiązany opracować wieloletni i roczny plan działania w zakresie obrony cywilnej.

Wychodząc z ogólnych przepisów *Ustawy o samorządzie gminnym* autor postanowił zbadać realizację przez wójta zadań z zakresu zapewnienia porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, do czego wójt jest zobowiązany przepisami *art. 30 ustawy o samorządzie gminnym: wójt wykonuje uchwały rady gminy i zadania gminy określone przepisami prawa (art. 30 ust. 1)*. W realizacji zadań własnych gminy wójt podlega wyłącznie radzie gminy. Kieruje też bieżącymi sprawami gminy oraz reprezentuje wyłącznie ją na zewnątrz [24](#) .

15.4. Analiza przypadku pierwszego

Na początku lipca 2014 r. poinformowano ustnie władze Gminy Grabowiec o dzikich zwierzętach pojawiających się na terenie gminy (posesjach mieszkańców), które zagrażają bezpieczeństwu obywateli i porządkowi publicznemu. Niestety, problem został

zlekceważony przez władze gminy. Wobec powyższego w dniu 11 lipca 2014 r. złożono pisemne skargi do wójta i rady gminy. W pismach podkreślano zagrożenie dla bezpieczeństwa autora, jego rodziny, mieszkańców okolicznych posesji oraz robotników pracujących przy remoncie domu autora [25](#). Poinformowano władze gminy, że w jednym z okolicznych gospodarstw lisy zadusiły około 20 sztuk drobiu, porywają także króliki i gołębie.

15.4.1. Działania interwencyjne u władz gminy

W okresie od 1 lipca 2014 r. do dnia wysłania pism do władz gminy, problem zgłaszany był kilkakrotnie na nr telefonu 112 i trzykrotnie łączono autora z Policją w Zamościu. Na miejsce zdarzenia skierowano nawet patrol policyjny z gazem łzawiącym. Ponadto policja na podstawie instrukcji oficera dyżurnego powiatu zamojskiego wskazała osobę (podała nr telefonu), która jest odpowiedzialna za odławianie dzikich zwierząt na terenie powiatu. Jest to pracownik ZOO w Zamościu. Skontaktowano się z nim. Niestety, pan ten z przykrością odpowiedział, że nie może podjąć interwencji, ponieważ gmina Grabowiec nie podpisała z nim umowy. Stwierdził jednak, że *podejście działania po zobowiązaniu się pisemnym do pokrycia kosztów za taką usługę*. Jednocześnie wyjaśnił, że w powiecie zamojskim nie jest to jedyna gmina, która nie uregulowała zasad odławiania dzikich zwierząt. Taki stan faktyczny potwierdził istnienie luk w systemie zapewnienia bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego na terenie gminy.

Analizując powyższy problem dokonano sprawdzenia gminnego planu odławiania dzikich i wolno chodzących zwierząt. Taki dokument został opracowany pod nazwą *Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Grabowiec na 2014 rok*,

jako
załącznik 1 do uchwały Rady gminy

[26](#)

Paragraf 9 w/w programu stwierdza, że na terenie gminy ... odławianie bezdomnych zwierząt będzie się odbywało stale przez Pana... prowadzącego działalność gospodarczą Usługi Sanitarno-Porządkowe, z którym gmina zawarła odpowiednią umowę. Wyłapywaniem będą

objęte bezdomne zwierzęta pozostawione bez opieki, w stosunku do których nie istnieje możliwość ustalenia ich właściciela lub innej osoby, pod której opieką dotychczas pozostawały, a w szczególności chore lub zagrażające życiu, zdrowiu i bezpieczeństwu ludzi. Odławianie będzie prowadzone za pomocą specjalistycznego sprzętu, który nie będzie stwarzał zagrożenia dla życia i zdrowia zwierząt, oraz nie będzie zadawał im cierpienia. Odłowione zwierzęta zostaną przewiezione do schroniska pod jego opieką (...)

.
Rozdział 4 programu w par. 14

określa koszty realizacji programu w wysokości 5000 zł., które ponosi gmina. Tak wyglądał stan prawny, który nie miał nic wspólnego ze stanem faktycznym.

Problem dzikich zwierząt i szkód, jakie przynoszą, był omawiany na posiedzeniu rady gminy w maju i czerwcu 2014 r., ale bez konkretnych rozwiązań praktycznych i nowelizacji wymienionej uchwały. Można stwierdzić, że uchwała rady powstała po to, aby zaspokoić oczekiwania organów kontrolnych, służb, inspekcji, a nie zapewnić bezpieczeństwo obywatelom i porządek publiczny na terenie gminy

[27](#)

. W programie nie było mowy o odławianiu dzikich zwierząt.

15.4.2. Podjęte działania na płaszczyźnie administracyjnej

W związku z tym, że władze gminy nie reagowały na wnioski autora i mieszkańców, postanowiono powiadomić pisemnie Komendanta Powiatowego Policji w Zamościu [28](#), który sprawę skierował do Komendanta Komisariatu Policji w Miączynie. W piśmie stwierdzono: *o statnio zauważyłem agresywność jednego z lisów oraz dziwne zachowanie się. Sunął się po trawie, musiałem użyć kija, aby go postraszyć i przepędzić*

[29](#)

.
Policja podjęła działania

w zakresie rozpoznania problemu. Jednocześnie poinformowano autora, że sygnały takie trafiały już do komisariatu od okolicznych mieszkańców.

Badając powyższy przypadek od strony formalno-prawnej i zagrożeń dla społeczności lokalnej, postanowiono także pisemnie powiadomić Starostwo Powiatowe w Zamościu.

W piśmie zapytano, czy plan zarządzania kryzysowego powiatu przewiduje takie sytuacje i jak należy na nie zareagować? Czy istnieją inne plany działania w podobnych przypadkach?

Proszono o podjęcie szybkich i stosownych działań przewidzianych przepisami prawa miejscowego i zgodnie z planami obowiązującymi w takich okolicznościach [30](#). Reakcja starosty zamojskiego była natychmiastowa. Wicestarosta powiatu zamojskiego pismem z dnia 14 lipca 2014 r. poinformował zainteresowanych, że wniosek został wysłany do Zarządu Koła Łowieckiego nr 56 „Basior” w Jarosławcu,

celem podjęcia stosownych działań w ramach zatwierdzonego rocznego planu łowieckiego [31](#)

Koło łowieckie przed przystąpieniem do realizacji zadania dokonało wszechstronnego rozpoznania terenu. Myśliwi, na podstawie przeprowadzonego rekonesansu, stwierdzili, że nie mogą dokonywać odstrzału dzikich zwierząt, ponieważ jest to teren zabudowany i zabraniają tego przepisy *Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 23 marca 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków wykonywania polowania i znakowania tusz* [32](#). Par. 12 rozporządzenia

nie zezwala na celowanie i strzelanie do zwierzyny, jeżeli:

-

na linii strzału znajdują się myśliwi lub inne osoby albo zwierzęta gospodarskie, budynki lub pojazdy, a odległość od nich nie gwarantuje warunków bezpiecznego strzału,

-

zwierzyna znajduje się na szczytach wzniesień,

-

zwierzyna znajduje się w odległości mniejszej niż 200 metrów od pracujących maszyn rolniczych.

Koło łowieckie nie poinformowało jednak starosty zamojskiego, że realizacja powyższego zadania jest niemożliwa ze względu na przepisy wymienionego rozporządzenia. Tak więc problem dzikich zwierząt wchodzących na posesje mieszkańców i zagrażający ich bezpieczeństwu pozostał nierozwiązany ze względu na obowiązujące przepisy. Miejskowa Policja przyjęła do wiadomości stanowisko myśliwych z Koła łowieckiego „Basior”.

Podjęte działania nieformalne także nie zostały zrealizowane ze względu na bezpieczeństwo mieszkających tam ludzi. Myśliwi, zapoznawszy się ponownie z topografią terenu i rozmieszczeniem budynków mieszkalnych oraz gospodarskich, zgodnie z prawem, odmówili dalszych przedsięwzięć [33](#).

Problem pozostał. Kto miał go rozwiązać? Władze gminy nie odpowiedziały na złożone pisma. Ustosunkowały się wręcz wrogo do autora: *że jątrzy, że pluje we własne gniazdo*. Typowe polskie zachowanie bez rozwiązania problemu,
po co ci to

nie wnikaj, problem rozwiąże się sam po żniwach. W czym ci te zwierzęta przeszkadzają? Są ważniejsze problemy w gminie. Można zatem postawić pytanie. Jakie ważniejsze są problemy gminy niż zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego?

W związku z brakiem stanowiska władz gminy, podjęto następne działania, które uważano za stosowne i w przekonaniu autora za właściwe ze względu na interes społeczny. Skierowano pisma do:

-
Powiatowego Lekarza Weterynarii w Zamościu,

-
Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Zamościu.

We wniosku do Powiatowego Lekarza Weterynarii w Zamościu przedstawiono stan faktyczny, zaznaczając, że *zauważyłem agresywność jednego z lisów oraz dziwne zachowanie się. Sunął się po trawie, musiałem użyć kija aby go postraszyć i przepędzić* [34](#). Użycie takich słów było celowe, aby uwrażliwić powiatową służbę weterynaryjną na zagrożenie chorobowe.

W odpowiedzi Powiatowy Lekarz Weterynarii, powołując się na przepisy *Ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zdrowia zwierząt*

[35](#)

stwierdził, że

Inspekcja Weterynaryjna sprawuje nadzór nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zdrowia zwierząt, co oznacza, że może kontrolować, jak są przestrzegane zapisy w/w ustawy m.in. przez administrację samorządową

[36](#)

Inspekcja Weterynaryjna, jak słusznie zaznaczył Powiatowy Lekarz, nie jest organem właściwym

do odławiania zwierząt wolno żyjących (dzikich) zagrażających ludziom

[37](#)

. Powiatowy Lekarz Weterynarii stwierdza, że organem właściwym do odławiania zwierząt jest Urząd Gminy -

jako gospodarz terenu, co wynika z Ustawy o samorządzie gminnym

[38](#)

. Wydaje się, że stanowisko takie jest słuszne w świetle obowiązujących przepisów. Czy jednak Powiatowy Lekarz Weterynarii nie powinien zwrócić się do władz gminy o zainteresowanie się tym problem i uwrażliwić je na powstałe zagrożenie porządku publicznego?

Podobne w treści pismo, jako odpowiedź na wystąpienie autora, wystosował Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Zamościu [39](#), który, powołując się na przepisy *Ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej*

[40](#)

stwierdził,

że inspekcja sanitarna jest właściwa w dziedzinie bieżącego nadzoru sanitarnego i do niej należy kontrola przestrzegania przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne, w szczególności dotyczących: higieny środowiska, a zwłaszcza wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, powietrza w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi, gleby, wód i innych elementów środowiska w zakresie ustalonym w odrębnych przepisach

[41](#)

. Tak więc rozwiązanie problemu było w gestii Urzędu Gminy, a decyzję powinien podjąć Wójt Gminy Grabowiec.

15.4.3. Działania w obszarze sądowno-administracyjnym

18 września 2014 r. złożono skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie na bezczynność Wójta Gminy i Rady Gminy Grabowiec w przedmiotowej sprawie [42](#). Wojewódzki Sąd Administracyjny postanowieniem z 29 października 2014 r. skargę na bezczynność Wójta Gminy w przedmiocie przestrzegania porządku publicznego odrzucił [43](#).

W uzasadnieniu WSA stwierdził, że skarga jest niedopuszczalna ze względu na to, że przed wniesieniem skargi do WSA na bezczynność Wójta Gminy skarżący nie wyczerpał niezbędnego, przedsądowego toku postępowania, o którym mowa w *art. 52 par. 1 i 2 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi* [44](#).

W uzasadnieniu WSA stwierdził także, że w przedmiotowej sprawie, przed wniesieniem skargi do sądu, zażalenie na bezczynność Wójta Gminy powinno być skierowane do Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Zamościu zgodnie z *art. 17 pkt 1 k.p.a.* [45](#).

W uzasadnieniu WSA powołuje się także na przepis *art. 37 k.p.a.*, w myśl którego na niezakończony w terminie lub na przewlekłe prowadzenie postępowania stronie służy zażalenie do organu wyższego stopnia, a jeżeli nie ma takiego organu- należy zastosować wezwanie do usunięcia naruszenia prawa. Tylko takie wyczerpanie środków zaskarżenia jest podstawową przesłanką dopuszczalności skargi do sądu administracyjnego. Oczywiście na postanowienie WSA można było zastosować skargę kasacyjną. Zrezygnowano jednak z dalszej drogi sądowno-administracyjnej. Stanowisko WSA w świetle prawa jest jak najbardziej słuszne. Czy jednak WSA nie powinien wziąć pod uwagę ważnego interesu społecznego, jakim jest bezpieczeństwo mieszkańców?

Należy zauważyć, że kierowano w innej sprawie wnioski do Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Zamościu i został odrzucony ze względu na niewłaściwość. Czy to oznacza, że mieszkaniec gminy, członek wspólnoty samorządowej, obywatel Rzeczypospolitej, zostaje sam ze swoimi problemami? Czy zapisy *u.o.s.g.* są pustymi „prawniczymi zwrotami”? Czy były jedynie spełnieniem politycznego zapotrzebowania w momencie uchwalania ustawy w 1990 r.? Jaka jest wartość praktyczna tych zapisów? Co stanie się w sytuacjach o wiele dramatyczniejszych i jak zachowają się wówczas władze gminy? Wydaje się, że jest to temat do dalszych badań dla prawników, politologów i specjalistów z zakresu nauk o bezpieczeństwie.

Można jedynie patrzeć z ubolewaniem na postępowanie władz samorządowych. Uwidocznili się tutaj problem braku wydolności decyzyjnej i kreatywności w działaniu oraz niska kultura bezpieczeństwa władz gminy.

15.4.4. Podsumowanie

Badając dalej powyższy problem, postanowiono 25 sierpnia 2014 r. złożyć doniesienie do Prokuratury Rejonowej w Hrubieszowie w zakresie niedopełnienia obowiązków służbowych i działania na szkodę mieszkańców przez pracowników Urzędu Gminy w Grabowcu. 6 października 2014 r. (pismo datowane 29 września 2014 r.) otrzymano zawiadomienie z prokuratury o odmowie wszczęcia śledztwa wobec braku znamion czynu zabronionego.

W uzasadnieniu prokurator podaje, że ... biorąc pod uwagę stwierdzić należy, iż brak jest podstaw do przypisania pracownikom Urzędu Gminy Grabowiec niedopełnienia obowiązków i działania tym na szkodę Marka Gąski oraz członków jego rodziny. Pracownicy Urzędu Gminy Grabowiec podjęli bowiem stosowne działania w celu rozwiązania problemu zgłoszonego przez Marka Gąskę (...). Należało zatem odmówić wszczęcia śledztwa w niniejszej sprawie wobec stwierdzenia, że opisany w sentencji czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego ⁴⁶.

Należy postawić pytanie. Jakie to działania podjęli pracownicy Urzędu Gminy? Problem polegał na tym, że nie podjęli żadnych działań. Autorowi nie zależało na działaniach represyjnych prokuratury wobec urzędników. Autor był przekonany, że prokuratura, jako organ ochrony prawnej, w ramach swych czynności wystosuje pismo do władz gminy i nakaże im konieczność uregulowania podnoszonego problemu. Miano nadzieję, że prokurator wykaże większą wyobraźnię i wrażliwość na pojawiające się zagrożenie. Jednak prokurator, w przekonaniu autora, nie wykazał większej woli niż ta, która wynika z przepisów *Ustawy o prokuraturze* ⁴⁷. W tym kontekście, można pokusić się o stwierdzenie, że nie należy dążyć w sensie formalnym i praktycznym do przywrócenia funkcji prewencyjnej prokuratury jako organu ochrony prawa. Prawo najlepiej chronić przez zapobieganie a nie karanie.

Uważam, że do problemu bezpieczeństwa osobistego jednostki, lokalnego, państwowego nie można podchodzić ideologicznie. Wydaje się, że prokuratura funkcjonuje „w katalogu ideologicznych ograniczeń”. Działania jej skierowane są na określone zagrożenia. Na pewno na takie, które się szybko wykrywa i stawia zarzuty, aby rozliczyć się z liczby prowadzonych spraw.

Na działalność prokuratury i policji należy zwrócić uwagę także przez pryzmat zapisów *Ustawy o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 r*

. Zgodnie z ogólną zasadą decentralizacji zadań przez organy administracji publicznej istnieją określone uprawnienia gminy wobec Policji i obowiązków Policji wobec samorządu gminnego.

Ustawa o Policji

przewiduje następujące gwarancje prawne dla gminy wobec obsady stanowiska komendanta komisariatu policji:

-

wójt jest organem wyrażającym opinię w sprawie powołania i odwołania komendanta komisariatu Policji na terenie gminy (*art. 6d ust. 1*). Opinia ta nie ma charakteru wiążącego.

Ponadto, jeśli wójt w terminie 14 dni od otrzymania wniosku, nie przedstawi opinii w tym przedmiocie, to komendant powiatowy Policji może powołać (i odwołać) komendanta

komisariatu bez opinii wójta (*art. 6d ust. 8 i art. 6 e*),

-

wójt lub upoważniony organ wykonawczy jednostki pomocniczej gminy (np. dzielnicy) wyraża opinię dotyczącą mianowania i zwalniania kierownika rewiru lub kierownika posterunku policji (*art. 8a ust. 2*

)

[48](#)

.

Należy podkreślić, że *Ustawa o Policji* przyznaje organom gminy uprawnienia kontrolne wobec policji:

-

rada gminy i wójt otrzymują od komendanta komisariatu Policji roczne sprawozdania z działalności oraz informacje o stanie porządku i bezpieczeństwa publicznego (*art. 10 ust. 1*),

-

rada gminy i wójt mogą żądać takiego sprawozdania i informacji w każdej chwili, jeżeli nastąpiło zagrożenie bezpieczeństwa publicznego lub zakłócenie porządku publicznego (*art. 10 ust. 1 zdanie 2*),

-

rada gminy na podstawie sprawozdania i informacji może określić w drodze uchwały, istotne dla wspólnoty samorządowej zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego. Uchwała nie może dotyczyć wykonania konkretnej czynności służbowej ani określać sposobu wykonywania zadań przez Policję. Adresatem tych uchwał może być komendant komisariatu Policji (*art. 10 ust. 3 i 4*),

-

wójt ma prawo żądać od komendanta komisariatu Policji przywrócenia stanu zgodnego z porządkiem prawnym lub podjęcie działań zapobiegających naruszeniu prawa, a także zmierzających do usunięcia zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego (*art. 11 ust. 1 i 2*) [49](#).

Ustawa o Policji zezwala także na formy współdziałania Policji z gminą:

-

rada gminy może postanowić o pokrywaniu części kosztów finansowania Policji, np. nagród za osiągnięcia w służbie, rekompensatę pieniężną za czas służby, przekraczającą określoną normę (*art. 13 ust. 4a*),

-

rada gminy może wnioskować o zwiększenie liczby etatów na posterunku Policji, zawierając

uprzednio porozumienie z komendantem wojewódzkim Policji, zatwierdzonym przez komendanta głównego Policji. Porozumienie takie zawiera się na minimum 5 lat (*art. 13 ust. 4*) [50](#)

Tak więc komendant posterunku Policji jest osobą kontrolowaną przez wójta i radę gminy. Trudno zatem żądać od komendanta, aby wykazał się szczególną dociekliwością i zaangażowaniem, skoro w tym konkretnym przypadku przywracanie porządku publicznego należało do zadań wójta. Formułując wnioski adekwatne do zaistniałej sytuacji, należy stwierdzić, iż komendant mógłby się narazić wójtowi. Czy takie funkcje kontrolne rady gminy i wójta nad komendantem posterunku są właściwe? W tym przypadku funkcja kontrolna organów gminy wobec Policji stała się hamulcem do bardziej zdecydowanych działań wobec osób i instytucji odpowiadających za porządek publiczny. Bo to władze gminy zaniechały działań na rzecz przywrócenia porządku publicznego. Należy sądzić, że w pozostałych przypadkach, analizowanych poniżej, działalność Policji byłaby również nieskuteczna z tych samych powodów.

Ponadto należy dodać, że to komendant komisariatu Policji na polecenie prokuratury prowadził czynności wyjaśniające. I to na podstawie jego dochodzenia i opisu sytuacji prokuratura podjęła taką a nie inną decyzję. Zbierając materiał dowodowy, komendant pominął niektóre wnioski. Materiał dowodowy opierał się przede wszystkim na zeznaniach pracowników urzędu gminy. W swoich zeznaniach wykazywali oni „wyjątkową aktywność w rozwiązaniu problemu”. Komendant posterunku Policji, osoba, po części od wójta zależna, nie mogła wykonywać czynności zgodnie z zasadą obiektywizmu. Wydaje się, że taka sytuacja jest niedopuszczalna, a jednak istnieje i to w świetle przepisów prawa. Czy zatem prokuratora nie mogła wyznaczyć do wykonywania czynności procesowych Policjanta z innego posterunku, który nie jest uzależniony od opinii miejscowych władz gminy?

W dniu wydania postanowienia prokuratury o odmowie wszczęcia śledztwa, tj. 29 września 2014 r. zareagowały władze gminy, które w piśmie wystosowanym do autora stwierdzają: *W połowie września, w okolicy Pana posesji, stwierdziliśmy i usunęliśmy padlinę lisa. Lis został zabity w wyniku zdarzenia drogowego. Po tym zdarzeniu nie miałem sygnału o lisie. W czasie złożenia Pana pisma podejmowałem próby rozwiązania problemu obecności lisa na posesji. O nieskuteczności konwencjonalnych działań w postaci interwencji ludzi z różnych formacji świadczy chociażby interwencja, w pana obecności, policji. Brak formalnego odniesienia się do Pańskiego pisma był spowodowany ciągłym poszukiwaniem sposobu pozbycia się lisa z posesji. Niniejszym informuję pana o sposobie postępowania w pana sprawie* [51](#). Była to odpowiedź na pismo autora z 11 lipca 2014 r.

Należy zatem postawić dość istotne pytania. Czy tak ma wyglądać działalność administracji na szczeblu lokalnym? Czy administracja samorządowa ma rozwiązywać problemy społeczności lokalnej w zakresie bezpieczeństwa poprzez zaniechanie jakichkolwiek działań? Czy jedynym sposobem na rozwiązanie problemu jest czekanie, aż rozwiąże się sam? Takie działanie władz gminy przeczy nowoczesnym standardom rozumienia demokracji, państwa prawa i społeczeństwa obywatelskiego. Powstaje pytanie skąd się to bierze? Może warto zacytować słowa prof. E. Łętowskiej: *A potem dziwią się, że ludzie ich nie szanują, że nie traktują poważnie, że się z nich śmieją. Mówię o tym tyle, ponieważ potworna abnegacja, nonszalancja, nieuctwo naszych tzw. decydentów dały mi się we znaki jak nic innego. Jak powietrza brakuje talentu i dobrej woli. Powiem szczerze – panuje niesamowita arogancja władzy.* Pytanie – Skąd ta arogancja? (...). Przecież rządzą już „my”.

–
Dla mnie jest to również zupełnie niezrozumiałe (...). Komuniści rządili samozwańczo, ich arogancja mogła zatem być rodzajem obrony, to się da psychologicznie wytłumaczyć, choć oczywiście niczego nie usprawiedliwia. Ale mieli nieczyste sumienie i o tym wiedzieli. Politycy postsolidarnościowi sprawują władzę już z pełnego mandatu społecznego, a brak więzi, brak wspólnoty ze społeczeństwem jest taki sam jak kiedyś, mówię to z pełną odpowiedzialnością mam do tego podstawy, które już nie wynikają tylko z moich doświadczeń, bo przecież może ktoś mnie nie lubić, ale z korespondencji tzw. szarych obywateli. Pomijam tu już fakt, że obrażanie się na Łętowską za interwencje rzecznika prawa obywatelskich, co ministrom zdarza się często (np. min. Kołodziejczykowi czy min. Boniemu), uważam za przejaw infantylności naszej kultury politycznej [52](#).

Na pytanie dziennikarzy, a jak było za komunistów? Prof. Łętowska odpowiada: *Proszę Panów, mam list od obywatela, z 1988 roku, w którym skarży się, że zarzucono mu, iż pisanie listów do rzecznika praw obywatelskich to zwykłe awanturnictwo polityczne. W tej sytuacji, kiedy dzisiaj jakież zasłużony kombatan – decydent pyta się mnie, jakim prawem, (...). Ja się czymś zajmuję, to jest ta sama mentalność. Wybaczcie mi, ale tak właśnie jest. Ustroje się zmieniają, padają systemy, paktów militarne, zmienia się obraz świata, a te same polskie zachowania, ta sama zadufana głupota, to specyficzne ciemniactwo wciąż daje znać o sobie, i w najmniej oczekiwanym momencie powie „dzień dobry” Homo sovieticus? A może po prostu pycha? A może lenistwo, aby nie chcieć się zmieniać? [53](#).*

Można jedynie ubolewać, że opinia prof. E. Łętowskiej wypowiedziana w 1992 r., dwadzieścia kilka lat po transformacji ustrojowej nadal jest aktualna. A stan świadomości naszych władz lokalnych daleki jest od standardów obowiązujących w UE. Na tle przedstawionego materiału nasuwają się następujące wnioski:

-

wójt gminy nie wykazał dobrej woli, inicjatywy i kreatywności,

-

zadziałała polska specjalność jakoś to będzie, nic się nie stało, problem rozwiąże się sam,

-

brak myśli twórczej, jak podejść do problemu wiedząc, że wójt jako gospodarz terenu odpowiada za bezpieczeństwo obywateli i porządek publiczny – co wynika jednoznacznie z przepisów *u.o.s.g.* i na co wskazywały również poszczególne służby i inspekcje,

-

niska kultura bezpieczeństwa organów władzy samorządowej,

-

należy zastanowić się nad koniecznością nowelizacji aktów normatywnych: *Prawa łowieckiego z 1985, Ustawy o samorządzie gminnym z 1990 r., Ustawy o Policji z 1990 r., Ustawy o ochronie przeciwpożarowej z 1991 r., Ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach z 1996 r., Ustawy o zarządzaniu kryzysowym z 2007 r.*

-

należy rozważyć możliwość powołania straży gminnej w każdej gminie wiejskiej, która na polecenie wójta, wykonywałaby podstawowe czynności w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańców i porządku publicznego.

15.5. Analiza przypadku drugiego

Na przełomie lat 2009-2010 dokonano ekshumacji szczątków partyzanta AK, Władysława Łukasika, ps. „Błysk” z grobu wojennego w parku dworskim w Szystowicach, gm. Grabowiec i przeniesiono je do miejsca spoczynku na terenie cmentarza parafialnego w Grabowcu, ponieważ tam, w wydzielonym sektorze znajdują się groby wojenne. Umieszczono je w grobie żołnierza zamordowanego we wrześniu 1939 r. przez Armię Czerwoną. Ekshumacji dokonano bez zezwolenia wojewody, co naruszyło przepisy *Ustawy z 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych* ⁵⁴ oraz *par. 2 ust. 1 punkt a rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 października 1936 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Opieki Społecznej w sprawie wykonania Ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych* ⁵⁵. Należy zaznaczyć, że mogiła partyzanta znajdowała się w/w parku, który w czasie II wojny światowej należał do prywatnego właściciela. Po wojnie w pałacu zorganizowano szkołę podstawową, która funkcjonowała do 1995 r. Młodzież szkolna z dumą i zaangażowaniem opiekowała się grobem. Uczniowie czuli, że wykonują misję patriotyczną swoich dziadków i rodziców. Wynikało to z faktu, że w okolicy mieszkali świadkowie, którzy znali okoliczności śmierci żołnierza AK. Gdy w 1995 r. sprzedano pałac wraz z parkiem dworskim - teren, na którym był zlokalizowany grób wojenny, znalazł się w rękach prywatnych. Nowa właścicielka pałacu i parku dworskiego postanowiła pozbyć się grobu. Jako powód swojej decyzji podała, że młodzież szkolna, która przyjeżdża z pobliskiej szkoły, aby opiekować się miejscem spoczynku żołnierza, *to tak naprawdę zakłóca jej bezpieczeństwo osobiste.*

Na taką dość osobliwą argumentację zgodził się ówczesny wójt gminy i podjął jego zdaniem właściwą decyzję. Należy zaznaczyć, że władze gminy, dokonując sprzedaży nieruchomości w 1995 r., w umowie nie nakazały opiekowania się grobem przez nowego właściciela.

Zgodnie z przepisami *Ustawy z 28 marca 1933 r.* groby i cmentarze wojenne pozostają pod opieką państwa polskiego. Zwierzchni nadzór nad nimi, polegający na sprawdzaniu i kontrolowaniu działań sprawuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ⁵⁶. Zgodnie z *art. 7 ustawy o*

grobach i cmentarzach wojennych

bezpośredni dozór nad stanem grobów i cmentarzy wojennych sprawują gminy, ale to wojewodzie przysługuje prawo zarządzania ekshumacji zwłok. Wojewoda może zezwolić na ekshumację zwłok z grobu wojennego i przeniesienie ich na inne miejsce w kraju lub poza granicami państwa

⁵⁷

tylko w uzasadnionych wypadkach:

-

wskutek umotywowanej prośby rodziny lub otoczenia osoby, pochowanej w grobie wojennym,

-

prośby instytucji społecznej.

Również przeprowadzanie robót ziemnych, wnoszenie pomników i innych urządzeń na cmentarzach i grobach wojennych wymaga zezwolenia wojewody (*art. 5 ustawy*). Natomiast zgodnie z *art. 9 ustawy*,

kto narusza postanowienia wymienionych artykułów oraz kto zachowuje się na cmentarzu lub grobie wojennym w sposób nielicytujący z powagą miejsca (jeżeli czyn nie stanowi przestępstwa, podlegającego karze surowszej), ulega w drodze administracyjnej karze aresztu do 6 tygodni i grzywny do 500 zł lub jednej z tych kar. Czy władze gminy nie były tego świadome? Można zasugerować stwierdzenie, że, spełniając dość osobliwe życzenia nowobogackiej właścicielki nieruchomości, która w swoim postępowaniu kierowała się zasadami nihilizmu a nie patriotyzmu, władze gminy dokonały karygodnego czynu. Niewiedza, wynikająca z niezajomości ustawy, nie może tu być usprawiedliwieniem ⁵⁸. Dokonując nielegalnej ekshumacji władze gminy uzyskały jedynie zezwolenie Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Zamościu oraz Koła Rejonowego AK Gminy Grabowiec. To ostatnie zezwolenie w świetle przepisów nie miało żadnego znaczenia prawnego.

Mając na uwadze powyższe, niezgodne z prawem, działania, 17 października 2011 r. skierowano wystąpienie do władz gminy. ⁵⁹ Wystąpienie zostało zlekceważone i rada gminy odrzuciła propozycję rozwiązania problemu ⁶⁰. Zmuszono autora do powiadomienia wojewody, iż zostały złamane przepisy *Ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych* i braku woli naprawy tej decyzji.

Przedstawiony problem został rozpatrzony na posiedzeniu Wojewódzkiego Komitetu Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa w dniu 12 czerwca 2012 r. Komitet stwierdził, że naruszono *art. 5 ustawy z dnia 28 marca 1933 r.* Wyraził on opinię, iż szczątki partyzanta Władysława Łukasika powinny być złożone w oddzielnej mogile na cmentarzu, a nie w kwaterze żołnierzy Wojska Polskiego. Zdaniem WKOPWiM *należy przygotować miejsce-mogilę, najlepiej w pobliżu kwatery Wojska Polskiego i następnie złożyć w niej szczątki partyzanta.* Zwrócono także uwagę, że władze gminy powinny sporządzić projekt nowej mogiły i uzgodnić go z WKOPWiM. Władze gminy zostały także zobowiązane do założenia karty ewidencyjnej nowego obiektu grobownictwa wojennego i wraz z dokumentacją fotograficzną miały przesłać do Wojewody Lubelskiego ⁶¹. 11

września 2012 r., na wniosek Wójta Gminy Grabowiec WKOPWiM zaopiniował projekt mogiły partyzanta i treść napisu na tablicy nagrobnej

[62](#)

. Niestety, przez dwa lata nie wykonano żadnych zalecanych czynności.

24 listopada 2014 r. zwrócono się ponownie do Wojewody Lubelskiego z prośbą o interwencję [63](#). Ponownie została uruchomiona procedura administracyjna. Pismem z 21 stycznia 2015 r. zastępca Dyrektora Wydziału Gospodarki Nieruchomościami i Skarbu Państwa z upoważnienia Wojewody lubelskiego zobowiązał Wójta gminy do informowania Lubelski Urząd Wojewódzki, *na jakim etapie jest realizacja zaleceń WKOPWiM* z 12 czerwca i 11 września 2012 r. Wójt został zobowiązany do przesłania odpowiedzi do dnia 6 lutego 2015 r. [64](#). Ponadto Sekretarz WKOPWiM pismem z dnia 8 stycznia 2015 r.

poinformował, że podtrzymuje ustalenia komitetu, które zapadły w 2012 r. Sekretarz komitetu informuje, że w sprawie mogiły partyzanta Władysława Łukasika ustalenia prowadzi także *Wydział Gospodarki i Skarbu Państwa LUW, który w zakresie prowadzonych spraw ma powierzoną przez Wojewodę Lubelskiego opiekę na obiektami grobownictwa wojennego*

[65](#)

. Wydział Gospodarki i Skarbu Państwa LUW po zbadaniu sprawy w piśmie z 17 lutego 2015 r. informuje, że wystąpiono do Wójta Gminy Grabowiec o poinformowanie, na jakim etapie jest realizacja zaleceń WKOPWiM. W odpowiedzi LUW uzyskał informację, że gmina *poczyni starania o przeniesienie ekshumowanych szczątków z tymczasowego miejsca pochówku*. Gmina podjęcie działań uzależnia od zapewnienia funduszy w budżecie na 2016 r. i uzyskania stosownych zgód [66](#). Warto przypomnieć, że zgodnie ze znowelizowaną *Ustawą o grobach i cmentarzach wojennych* z dniem 2 sierpnia 2015 r. koszty budowy i utrzymania, w tym remontów grobów i cmentarzy wojennych, są ponoszone ze środków budżetu państwa [67](#).

W piśmie z 25 lutego 2015 r. Przewodnicząca Rady Gminy potwierdza chęć godnego pochówku szczątków partyzanta zgodnie z zaleceniami WKOPWiM. Natomiast zastanawiające jest, że w cytowanym piśmie Przewodnicząca wyraża pragnienie zwrócenia się do *zarządu cmentarza Parafii Rzymskokatolickiej Św. Mikołaja w Grabowcu o wyrażenie zgody na pochowanie i zapewnienie miejsca ekshumowanym szczątkom partyzanta AK Władysława Łukasika*

[68](#)

. Zgodnie

z art. 1 ust. 4 ustawy z 1933 r.

groby wojenne powinny być zgrupowane na cmentarzach wojennych. Natomiast w Grabowcu cmentarz wojenny znajduje się na terenie cmentarza parafialnego. Czy zatem potrzebna jest zgoda władz zarządu cmentarza?

Oznacza to, że sprawa jest otwarta, aczkolwiek jej finał wydaje się pozytywny. Obowiązkiem władz, jak również społeczności lokalnej, jest czynić wszystko zgodnie z prawem, aby prochy żołnierza AK, obrońcy ojczyzny zaznały spokoju i godnego pochówku. Jest to ustawowa rola władzy jako strażnika porządku publicznego na terenie lokalnym. Jest to obowiązek wynikający nie tylko z przepisów prawa. Jest to przede wszystkim obowiązek moralno-patriotyczny władz samorządowych III Rzeczypospolitej wobec historii i narodu.

W powyższej sprawie zastanawia fakt, że władze gminy oraz niektórzy członkowie społeczności lokalnej nie zdają sobie sprawy z faktu dwukrotnego naruszenia przepisów *Ustawy z 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych*.

Zlekceważenie przepisów

Ustawy z 28 marca 1933

r. nastąpiło także poprzez naruszenie grobu wojennego żołnierza zamordowanego przez Armię Czerwoną w 1939 r. Jest to o tyle zastanawiające, że członkowie tej społeczności powołują się na wartości chrześcijańskie, deklarują się jako praktykujący katolicy, wyrażają się z aprobatą o działalności Armii Krajowej, potępiają komunizm za bezczeszczenie świętości narodowych i brak patriotyzmu

[69](#)

. Rejon ten zapisał wspaniałą kartę w działalności konspiracyjnej w czasie II wojny światowej i w okresie powojennym. To tutaj w początkach okupacji niemieckiej powstaje sieć komórek organizacji SZP oraz ZWZ, które tworzą: pochodzący z Grabowca Feliks Boczkowski, były radca Ministerstwa Skarbu oraz Bogusław Matwiejczuk

[70](#)

. Na przełomie lutego i czerwca 1944 r. obszar gminy został na trwale wyzwolony spod administracji żandarmerii niemieckiej i policji ukraińskiej. Powstała tzw. Wolna Rzeczpospolita Grabowiecka

[71](#)

. *Tu walki o wolną Polskę*

- jak stwierdza E. Wilkowski, działacz opozycji antykomunistycznej i historyk - *nie skończyły się w 1944 roku. Podziemie niepodległościowe utrzymywało się do początków lat pięćdziesiątych*

. *Podlegało ono Inspektorowi Zamojskiemu AK. W 1950 r. został on rozbity*

[72](#)

. Gmina Grabowiec, zdaniem E. Wilkowskiego, *należała także do jednej z najsprawniej organizujących Solidarność na terenie ówczesnego województwa zamojskiego. Nie bez znaczenia*

– stwierdza autor

– *była świadomość historycznej ciągłości*

[73](#)

Mieszkańcy tego regionu tak bardzo ucierpieli w okresie okupacji niemieckiej i sowieckiego zniewolenia. Nie było tutaj rodziny, która nie straciłaby kogoś bliskiego w czasie wojny i w okresie instalowania tzw. władzy ludowej [74](#). Ponadto, mieszkańcy tego regionu wyrażają niesamowitą aprobatę dla dokonań II Rzeczypospolitej. Niestety, w sposób tak jednoznaczny podeptali przepisy ponadczasowej, patriotycznej *Ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych*.

15.6. Analiza przypadku trzeciego

12 września 2010 roku na pomniku ku czci pomordowanych przez Armię Czerwoną oficerów i żołnierzy Wojska Polskiego zamontowano tablicę, która ma upamiętniać katastrofę smoleńską z 10 kwietnia 2010 r.

Pomnik został postawiony w 1989 r. na Górze Grabowiec w miejscu egzekucji, dokonanej 25 września 1939 r. na jeńcach i rannych żołnierzach polskich przez Armię Czerwoną [75](#). W okresie PRL władze ze względów politycznych nie zgadzały się na jakiegokolwiek upamiętnienie tego mordu. Tak więc po blisko 50. latach obrońcy ojczyzny, zamordowani w okrutny sposób doczekali się godnego upamiętnienia. Niestety, historia ich cierpienia i brutalnego mordu została także w wolnej Polsce wplątana w wydarzenia bieżącej polityki i partyjniactwa.

Władze gminy Grabowiec nie uzyskały aprobaty WKOPWiM do zamontowania tablicy. Nie wypowiedziała się w tej sprawie Rada Gminy i nie wydała decyzji na umieszczenie „tablicy smoleńskiej” na pomniku [76](#). Podkreślić należy, że podejmowanie uchwał w sprawie wznoszenia pomników należy do wyłącznej właściwości Rady Gminy. Widocznie Rada uznała, że umieszczenie tablicy nie wymaga procedury wynikającej z *art. 18*
ust. 2 pkt 13 u.o.s.g

. Po kilku tygodniach od zamontowania tablicy władze gminy zwróciły się z wnioskiem do WKOPWiM w Lublinie o zatwierdzenie treści napisu. Zapewne był to efekt artykułu, jaki ukazał się w „Tygodniku Zamojskim”

[77](#)

. Wystąpienie autora do Rady Gminy Grabowiec o podjęcie uchwały w sprawie legalizacji „tablicy smoleńskiej” nie uzyskało akceptacji, o czym poinformował autora Przewodniczący Rady w dniu 23 listopada 2011 r.:

Na sesji odczytałem pisma i wnioski, które były kierowane do Przewodniczącego i Rady Gminy

w Grabowcu. Po krótkiej dyskusji, żaden z pana wniosków nie uzyskał wymaganego kworum w liczbie nie mniej niż 1/4 ustawowego składu Rady Gminy – (Regulamin Rady Gminy w Grabowcu, rozdział II par.11) aby móc wnieść pana wniosek pod obrady sesji Rady Gminy i przygotować uchwały w przedmiotowych sprawach

[78](#)

27 października 2010 r. sekretarz WKOPWiM w piśmie do Wójta Gminy Grabowiec zwrócił uwagę na nieprecyzyjne sformułowania ujęte we wniosku złożonym do komitetu. Sekretarz WKOPWiM sugeruje wykonanie dwóch tablic: jednej, upamiętniającej zbrodnię katyńską i drugiej, upamiętniającej katastrofę pod Smoleńskiem w dniu 10 kwietnia 2010 r.

A zatem wniosek wójta nie uzyskał zgody WKOPWiM w Lublinie [79](#). Zgodnie bowiem z art. 4 ustawy o ROPWiM

organy państwowe przed wydawaniem zezwoleń na wykonanie trwałych znaków i obiektów upamiętniających walki i męczeństwo są obowiązane do zasięgnięcia opinii Rady i jej rozpatrzenia przed wydaniem decyzji

[80](#)

W świetle powyższego należy postawić pytanie, w jakim stopniu katastrofa smoleńska z dnia 10 kwietnia 2010 r. była walką i męczeństwem w rozumieniu

art. 4 ustawy o ROPWiM

?

Sekretarz WKOPWiM pismem z dnia 8 stycznia 2015 r. potwierdził wskazane wątpliwości, stwierdzając: *Opinia, którą Komitet wyraził wobec tablicy upamiętniającej ofiary zbrodni Katyńskiej i katastrofy smoleńskiej, zwracała uwagę na niewłaściwe (zdaniem członków Komitetu, w tym prezes Lubelskiej Rodziny Katyńskiej Pani Danuty Malon) [81](#) łączenie na jednym upamiętnieniu tych tragicznych wydarzeń i proponował ich rozdzielenie. Jednak to władze samorządowe, tak jak w przypadku ulic tak w przypadku upamiętnienia, decydują o miejscu ich umieszczenia*

[82](#)

A zatem działanie władz gminy w świetle prawa budzi poważne wątpliwości, na co zwraca uwagę sekretarz WKOPWiM.

Jest to kolejny przypadek rażącego naruszenia prawa. Co w tym przypadku zadecydowało, że władze gminy działają bez wyobraźni? Czy jest to kolejny przykład „chciejstwa” i bieżącej pogoni za „aktualnością”? Czy zadaniem władz gminy jest znajdować się w nurcie „wydarzeń rewolucyjnych”, lekceważąc prawo i dobre obyczaje? Należy stwierdzić, że pierwszym i podstawowym zadaniem władz samorządowych jest stać na gruncie realizacji zadań wspólnoty

lokalnej. Aby te zadania w pełni i świadomie realizować, należy przede wszystkim przestrzegać porządku publicznego.

Analizowany przypadek wskazuje na ewidentne złamanie przepisów *Ustawy z dnia 21 stycznia 1988 r. o Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa*. Zgodnie bowiem z *art. 1* Rada ma obowiązek inicjować i koordynować *działalność związaną z upamiętnianiem historycznych wydarzeń i miejsc oraz postaci w dziejach walk i męczeństwa Narodu Polskiego, zarówno w kraju, jak i za granicą, a także bliskich Narodowi Polskiemu miejsc walk i męczeństwa innych narodów na terytorium Polski*

[83](#)

. Natomiast w

art. 3

ustawodawca

w sposób przykładowy wymienił zadania Rady:

-

sprawowanie opieki nad miejscami walk i męczeństwa oraz trwałe upamiętnianie związanych z tymi miejscami faktów, wydarzeń i postaci,

-

inspirowanie oraz współdziałanie w organizowaniu obchodów, uroczystości, przedsięwzięć wydawniczych i wystawienniczych, a także popularyzowanie – za pomocą środków masowego przekazu – miejsc, wydarzeń i postaci historycznych związanych z walkami i męczeństwem,

-

ocenianie stanu opieki nad miejscami i trwałymi obiektami pamięci narodowej, a w szczególności nad pomnikami, cmentarzami i mogiłami wojennymi oraz walk narodowowyzwoleńczych, cmentarzami ofiar hitlerowskiego terroru, muzeami walk i martyrologii, a także izbami pamięci narodowej,

-

sprawowanie funkcji opiniodawczej i opiekuńczej wobec muzeów walk i męczeństwa, a w szczególności: w Oświęcimiu-Brzezińce, na Majdanku, w Sztutowie w Łambinowicach, w Żabikowie, w Rogoźnicy, w Treblince i Radgoszczy,

-

opiniowanie pod względem historycznym i artystycznym wniosków o trwałe upamiętnienie miejsc wydarzeń historycznych, a także wybitnych postaci związanych z dziejami walk i męczeństwa,

-

współdziałanie – w szczególności ze środowiskami i organizacjami polonijnymi – w sprawowaniu opieki na miejscami walk i męczeństwa Narodu Polskiego za granicą.

Po kolejnych wystąpieniach autora w 2014 r. do władz gminy i interwencjach u Wojewody Lubelskiego Przewodnicząca Rady Gminy Grabowiec w piśmie z 25 lutego 2015 r. stwierdza: *W sprawie tablicy znajdującej się w Grabowcu-Górze upamiętniającej Zbrodnię i Ofiary Katastrofy Smoleńskiej poprzedni Wójt i Rada nie inicjowali umieszczenia tej tablicy na pomniku. Obecna Rada dąży do zakończenia poruszanych przez pana tematów* [84](#). Zastanawia takie bezrefleksyjne potraktowanie sprawy, bez wyciągnięcia odpowiedzialności i wniosków na przyszłość

[85](#)

. Dlaczego ci ludzie nie rozumieją, że poprzez swoje niekompetentne działanie i zaniechanie, dają przyzwolenie do naruszania prawa i porządku publicznego. Dlaczego władza nie rozumie, że jest to wykroczenie w świetle obowiązującego prawa. Takie samo jak wykonanie przez niezadowolonego mieszkańca niecenzuralnego napisu na budynku urzędu gminy.

Należy zatem postawić pytania, nie tylko władzom gminy, które w sposób bezprecedensowy nie przestrzegają przepisów w zakresie porządku publicznego, ale także społeczności lokalnej – jaki jest ich prawdziwy stosunek do miejsc pamięci narodowej? Jak naprawdę wygląda ich patriotyzm? Czym kierują się w swoim postępowaniu? Czy jest to relatywizm moralny ukształtowany jeszcze przez komunistyczną propagandę?

15.7. Zakończenie

Na podstawie analizowanych przypadków należy stwierdzić, że wiedza organów władzy

lokalnej, urzędników samorządowych jest niska w obszarze rozumienia bezpieczeństwa i porządku publicznego. Brak jest też wyobraźni, wrażliwości oraz właściwie rozumianej kultury bezpieczeństwa u przedstawicieli Policji i prokuratury. Wiedza o kulturze, ochronie zabytków, miejscach pamięci narodowej, grobach i cmentarzach wojennych powinna być trwałym punktem edukacji obywatelskiej na wszystkich poziomach kształcenia w każdej szkole, instytucji państwowej, samorządowej oraz organizacjach pozarządowych.

Władze gminy, nie przestrzegając przepisów w zakresie porządku publicznego, obniżają poziom bezpieczeństwa w środowisku lokalnym i zaufanie społeczności do organów państwowych.

Trudno jest wymagać od społeczeństwa przestrzegania prawa, kiedy władza łamie przepisy na polu działalności publicznej w tak istotnych i drażliwych obszarach. Nie ma także woli i świadomości ze strony organów samorządowych, urzędników, instytucji publicznych, poprawy własnego postępowania. Jest to ignorowanie zasad demokratycznego państwa prawa i społeczeństwa obywatelskiego. Osoby, które tego nie rozumieją, tracą wszelkie atrybuty polityczne, obywatelskie i moralne do sprawowania funkcji publicznych.

Z przykrością też zauważam, że wszelkie działania kreatywne ze strony pojedynczych obywateli traktuje się jako zamach na instytucję demokracji (czytaj nieomylności władzy).

Bibliografia

Akty normatywne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483, z 2001 r., nr 28, poz. 319, z 2006 r., nr 200, poz. 1471, z 2009 r., nr 114, poz. 946).

Protokoły dodatkowe do konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r. dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół I) oraz dotyczący ochrony ofiar niemiędzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół II), Genewa, 8 czerwca 1977 r. (Dz. U. z 1992 r., nr 41, poz. 175, załącznik, Dz. U. z 2015 r., poz. 1056).

Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (Dz. U. z 1933 r., nr 39, poz. 311, z 1959 r., nr 11, poz. 62, z 1998 r., nr 106, poz. 668, z 2002 r., nr 113, poz. 984, z 2005 r., nr 169, poz. 1420, nr 175, poz. 1462, z 2006 r., nr 144, poz. 1041, z 2015 r., poz. 935).

Ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 2015 r., poz. 2126, 2281).

Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2013 r., poz. 267, z 2014 r., poz. 183, 1195, z 2015 r., poz. 211, 702, 1274).

Ustawa z dnia 14 kwietnia 1967 r. o Prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. z 1980 r., nr 10, poz. 30).

Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2015 r., poz. 827, 1220, 1224, 1830, 2183, 2281, z 2016 r., poz. 178).

Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2015 r., poz. 1094, 1485, 1634, 1707).

Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2015 r., poz. 1412).

Ustawa z dnia 20 czerwca z 1985 r. o prokuraturze (Dz. U. z 2011 r., nr 270, poz. 1599,

nr 240, poz. 1430, z 2012 r., poz. 637, z 2013 r., poz. 1247, 1623, z 2014 r., poz. 504, z 2015 r., poz. 694, 1045, 1066, 1224, 1309, 1311, 1890).

Ustawa z dnia 21 stycznia 1988 r. o Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa (Dz. U. z 1988 r., nr 2, poz. 2, z 1996 r., nr 106, poz. 496, z 2000 r., nr 31, poz. 382).

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 446).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2015 r., poz. 355, 529, 1045, 1066, 1217, 1268, 1890, 2023, 2281, z 2016 r., 147, 437, 669).

Ustawa z dnia 5 lipca 1990 r. prawo o zgromadzeniach (Dz. U. z 2013 r., poz. 397).

Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. z 2013 r., poz. 1340, 1351, z 2014 r., poz. 502, 616, 1822, z 2015 r., poz. 881, 1045, 1066, 1098, 1217, 1268, 1433, 1505, 1890).

Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2016 r., poz. 191, 298).

Ustawa z dnia 13 października 1995 r. – prawo łowieckie (Dz. U. z 2013 r., poz. 1226, 1247, z 2014 r., poz. 228, 951).

Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2013 r., poz. 1399, 1593, z 2015 r., poz. 87, 122, 1045, 1269, 1688, 1793).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. nr 88, poz. 553 z póź. zm.).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zdrowia zwierząt (Dz. U. z 2013 r., poz. 856, z 2014 r., poz. 1794, z 2015 r., poz. 266).

Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. z 2009 r., nr 62, poz. 504, z 2010 r., nr 127, poz. 857, nr 152, poz. 1021, z 2011 r., nr 217, poz. 1280, z 2012 r., poz. 951).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku o strażach gminnych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1383, z 2014 r., poz. 486, z 2015 r., poz. 1335).

Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2014 r., poz. 333, 915).

Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. z 2012 r., poz. 270, 1101, 1529, z 2014 r., poz. 183, 543, z 2015 r., poz. 658, 1191, 1224, 1269, 1311, z 2016 r., 394).

Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r., poz. 584, 699, 875, 978, 1197, 1268, 1272, 1618, 1649, 1688, 1712, 1844, 1893, z 2016 r., poz. 65, 615).

Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2013 r., poz. 1166, z 2015 r., poz. 1485, z 2016 r., poz. 266).

Ustawa z dnia 15 maja 2015 r. o zmienianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych, ustawy o grobach i cmentarzach wojennych oraz ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2015 r., poz. 935).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju, szefów obrony cywilnej województw, powiatów i gmin (Dz. U. z 2002 r., nr 96, poz. 850).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 października 1936 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Opieki Społecznej w sprawie wykonania ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (Dz. U. z 1936 r., nr 85, poz. 595).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 marca 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków wykonywania polowania i znakowania tusz (Dz. U. z 2005 r., nr 61, poz. 548, z 2010 r., nr 186, poz. 1250, z 2011 r., nr 257, poz. 1548, z 2013 r., poz. 889).

Załącznik nr 1 do uchwały Nr XXXI/191/2014 Rady Gminy Grabowiec z dnia 27 marca 2014 r. (w zbiorach prywatnych autora).

Dokumenty i materiały

Decyzja Naczelnika Gminy Grabowiec z dnia 21 czerwca 1988 r. (w zbiorach prywatnych autora).

Decyzja Dyrektora Wydziału Społeczno-Administracyjnego Urzędu Wojewódzkiego w Zamościu z dnia 30 lipca 1988 r. (w zbiorach prywatnych autora).

Inspekcja Weterynaryjna. Powiatowy Lekarz Weterynarii w Zamościu. Przemysław Pogódz (PIW. Znak 4514/70/A/2014 z dnia 21 lipca 2014 r.

—
w zbiorach prywatnych autora).

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Zamościu – pismo z dnia 12.08. 2014 r. (HK. 714.28.2014 – w zbiorach prywatnych autora).

Pismo Henryka Urbanowicza, przewodniczącego Komisji ds. Plastycznych Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa do gen. bryg. Albina Żyto, Zastępcy Szefa Głównego Zarządu Politycznego WP z dnia 15 września 1988 r. (w zbiorach prywatnych autora).

Pismo gen. bryg. Albina Żyto, Zastępcy Szefa Głównego Zarządu Politycznego WP nr 2554 z dnia 29 września 1988 r. do Henryka Urbanowicza, przewodniczącego Komisji ds. Plastycznych Rady Ochrony Pamięci, Walk i Męczeństwa (w zbiorach prywatnych autora).

Pismo Sekretarza WKOPWiM do Wójta Gminy Grabowiec z dnia 27 października 2010 r. PS.VII.0717/92/2010 (w zbiorach prywatnych autora).

Pismo do Przewodniczącego Rady Gminy Grabowiec z dnia 17 października 2011 r. (w zbiorach prywatnych autora).

Pismo Przewodniczącego Rady Gminy Grabowiec z dnia 23 listopada 2011 r. (w zbiorach prywatnych autora).

Pismo z dnia 15 czerwca 2012 r. do Wójta Gminy Grabowiec PS-VII.5212.78.2011/12 (w zbiorach prywatnych autora).

Pismo z dnia 11 lipca 2014 r. złożone do Wójta Gminy Grabowiec i Rady Gminy Grabowiec (w zbiorach prywatnych autora).

Pismo z dnia 11 lipca 2014 r. złożone do Komendy Policji w Zamościu (w zbiorach prywatnych autora).

Pismo z dnia 11 lipca 2014 r. do Starostwa Powiatowego w Zamościu (w zbiorach prywatnych autora).

Pismo do Powiatowego Lekarza Weterynarii w Zamościu z dnia 11 lipca 2014 r. (w zbiorach prywatnych autora).

Pismo nr ROŚ.6150-3/2014 z dnia 14 lipca 2014 r. (w zbiorach prywatnych autora).

Pismo z Urzędu Gminy Grabowiec z dnia 29 września 2014 r. UG-GKR.6150.4.2014 (w zbiorach prywatnych autora).

Pismo do Wojewody Lubelskiego z dnia 24 listopada 2014 r. (w zbiorach prywatnych autora).

Pismo Sekretarza WKOPWiM z dnia 8 stycznia 2015 r. ZP-I.5212.1.2015 (w zbiorach prywatnych autora).

Pismo z up. Wojewody Lubelskiego Zastępcy Dyrektora Wydziału Gospodarki Nieruchomościami i Skarbu Państwa LUW z dnia 21 stycznia 2015 r. do Wójta Gminy Grobowiec GN-I.5230.112.2014.SK (w zbiorach prywatnych autora).

Pismo z up. Wojewody Lubelskiego Zastępcy Dyrektora Wydziału Gospodarki Nieruchomościami i Skarbu Państwa LUW z dnia 17 lutego 2015 r. GN-I.5230.112.2014.SK (w zbiorach prywatnych autora).

Pismo Przewodniczącej Rady Gminy z dnia 25 lutego 2015 r. UG-RG.0004.6.2015 (w zbiorach prywatnych autora).

Postanowienie Prokuratury Rejonowej w Hrubieszowie o odmowie wszczęcia śledztwa z dnia 29 września 2014 r. sygn. akt. Ds1213/14 (w zbiorach prywatnych autora).

Postanowienie WSA w Lublinie z dnia 29 października 2014 r. sygn. akt III SAB/Lu75/14.

Skarga do WSA w Lublinie z dnia 18.09. 2014 r. (w zbiorach prywatnych autora).

Wojna obronna w 1939 roku. Uczczenie Ofiar Września, dokumenty zebrane przez Wacława Jaroszyńskiego, bez daty i miejsca wydania, [w:] Zbiorach Biblioteki Gminnej w Grabowcu.

Opracowania naukowe

Agresja sowiecka 17 września 1939 roku na Kresach Wschodnich i Lubelszczyźnie. Studia i materiały, t. 1, red. T. Rodziewicz, Towarzystwo Przyjaciół Grodna i Wilna Oddział w Lublinie, Lublin 2009.

Bezpieczeństwo lokalne. Zagrożenia, integracja, strategia działania, red. A. Osierda, Wyższa Szkoła Administracji, Bielsko-Biała 2008.

Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia, red. S. Sulowski, M. Brzeziński, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2009.

Bezpieczeństwo wewnętrzne we współczesnym państwie, red. E. Ura, K. Rajchel, M. Pomykała, S. Pieprzny, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów, 2008.

Białasiewicz W., Wrzesień 1939 roku na Zamojszczyźnie, Bellona, Warszawa 2011.

Dąbek D., *Prawo miejscowe samorządu terytorialnego*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz-Kraków 2003.

Feduszka J., *Zamojszczyzna w kulturze i historii Polski. Dziedzictwo umysłowe i historyczno-literackie regionu X-XX w.*, Witryna Kresowa Zdzisław Kazimierczuk, Zamość 2010.

Gardocka T., *Cmentarze jako dobra kultury*, [w:] *Prawna ochrona dóbr kultury*, red. T. Gardocka, J. Sobczak, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009,

Gąska M., *Zbrojny ruch oporu w świetle międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych*, AON, Warszawa 1999.

Górak J., *Miasta i miasteczka Zamojszczyzny*, OBiDZ, Zamość 1990.

Grygiel J., *Związek Walki Zbrojnej. Armia Krajowa w obwodzie zamojskim 1939-1944*, PWN, Warszawa 1985.

Jaczyńska A., *Sonderlaboratorium SS. Zamojszczyzna „Pierwszy obszar osiedleńczy w Generalnym Gubernatorstwie”*, IPN KŚZPNP Oddział w Lublinie, Lublin 2012.

Jaroszyński W., *Siedem wieków Grabowca*, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1991.

Jaroszyński W., Kłembukowski B., Tokarczuk E., *Łuny nad Huczwą i Bugiem. Walki Oddziałów AK i BCh w Obwodzie Hrubieszowskim w latach 1939-1944*, ŚZŻAK, Okręg Zamość, Zamość 1992.

Józwiakowski J., *Armia Krajowa na Zamojszczyźnie*, t. I i II, wydanie drugie poprawione, Norbertinum, Lublin 2007.

Kiełboń J., *Wysiedleńcy z Zamojszczyzny w obozie koncentracyjnym na Majdanku 1943*, Państwowe Muzeum na Majdanku, Lublin 2006.

Koncepcja systemu prawa administracyjnego, red. J. Zimmermann, Oficyna a Wolters Kluwer business, Kraków 2007.

Kozaczyńska B., *Losy dzieci z Zamojszczyzny wysiedlonych do powiatu siedleckiego w latach 1943-1945*, Wydawca: stowarzyszenie „tutajteraz” w Siedlcach, Siedlce 2006.

Kozaczyńska B., *Ocalone z transportu Dzieci Zamojszczyzny. Losy dzieci wysiedlonych z Zamojszczyzny do dystryktu warszawskiego 1942-1945*, Wydawca: stowarzyszenie „tutajteraz” w Siedlcach, Siedlce 2011.

Kubica H., *Zagłada w KL Auschwitz Polaków wysiedlonych z Zamojszczyzny w latach 1942-1943*, Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau, Instytut Pamięci Narodowej, Oświęcim-Warszawa 2004.

Kula M., *Nośniki pamięci historycznej*, DiG, Warszawa 2002.

Kulik M., *Zamojszczyzna pamięta i oskarża*, Wydawnictwo Drukarnia bestprint s.c, Lublin 2009.

Łętowska E., *Baba na świeczniku*, Polska Oficyna Wydawnicza „BGW”, Warszawa 1992.

Markiewicz J., *Partyzancki kraj. Zamojszczyzna 1.1.1944-15.VI.1944*, Wydawnictwo Lubelskie,

Lublin 1980.

Nie było kiedy płakać. Losy rodzin polskich wysiedlonych z Zamojszczyzny 1942-1943, wstęp, wybór i opracowanie Beata Kozaczyńska, t. I i II, Wydawca: stowarzyszenie „tutajteraz” w Siedlcach, Siedlce 2014.

Niedźwiedź J., *Leksykon historyczny miejscowości dawnego województwa zamojskiego*, Oficyna Wydawnicza KRESY Sp. z o.o. w Zamościu, Zamość 2003.

Niedźwiedź J., Niedźwiedź E., *Dzieje gminy Grabowiec. Powiat zamojski*, GOK w Grabowcu, Drukarnia Akapit, Grabowiec-Zamość 2011.

Pieprzny S., *Administracja bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2008.

Piotrowski M., *Narodowe Siły Zbrojne na Lubelszczyźnie 1944-1947*, TN KUL Jana Pawła II, Lublin 2009.

Podziemie zbrojne na Lubelszczyźnie wobec dwóch totalitaryzmów 1939-1956, red. S. Poleszak i A. Puławski, IPN KŚZPNP, Warszawa 2003.

Przesiedlenia ludności przez III Rzeszę i jej sojuszników podczas II wojny światowej, Międzynarodowe kolokwium, Zamość 17-20 X 1972, red. S. Lewandowska, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1974.

Publicznoprawne podstawy bezpieczeństwa wewnętrznego, red. M. Zdyb, Wolters Kluwer SA, Warszawa 2014.

Szawłowski R., (Karol Liszewski) *Wojna polsko-sowiecka 1939. Tło polityczne, prawno-międzynarodowe i psychologiczne. Agresja sowiecka i polska obrona. Sowieckie zbrodnie wojenne i przeciw ludzkości oraz zbrodnie ukraińskie i białoruskie*, t. 1, monografia, Wydawnictwo Antyk Marcin Dybowski, Warszawa 1997.

Wilkowski E., *Solidarność na terenie gminy Grabowiec w latach 1980-1989*, Arte, Chełm 2012.

Wojenne losy Dzieci Zamojszczyzny. Świadczenia zebrała i opracowała Julia Rodzik dzięki pomocy i życzliwości Współautorów, Zakład Poligraficzny ul. B. Prusa 19 w Zamościu, Zamość 2007.

Wnuk J., *Dzieci polskie oskarżają*, wydanie II zmienione i rozszerzone, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1975.

Wnuk R., *Konspiracja akowska i poakowska na Zamojszczyźnie od lipca 1944 do 1956*, KUL, Wydział Nauk Humanistycznych, Lublin 1992.

Wnuk R., *Lubelski Okręg AK 1944-1947*, Oficyna Wydawnicza VOLUMEN, Warszawa 2000.

Wnuk R., *Oddziały Inspektoratu Zamojskiego AK, [w:] Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944-1956*, red. R. Wnuk, IPN, Warszawa-Lublin 2007.

Zamojszczyzna w okresie okupacji hitlerowskiej (Relacje wysiedlonych i partyzantów), materiały opracowała i wstępem poprzedziła Alina Glińska, przedmowę napisał Jerzy Ślaski, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1968.

Zamojszczyzna – Sonderlaboratorium SS. Zbiór dokumentów polskich i niemieckich z okresu okupacji hitlerowskiej, red. Cz. Madajczyk, t. I i II, Ludowa Spółdzielnia

Wydawnicza, Warszawa 1979.

Zin W., *Półgłosem i ciszą*, PIW, Warszawa 1998.

Artykuły prasowe

Czubara K., *W Grabowcu Sowieci „polowali” na polskich oficerów. Bój na Grabowieckiej Górze*, „Tygodnik Zamojski” z 29 września 2005 r.

Hereta J., *Spór o tablicę*, „Tygodnik Zamojski” z 15 września 2010 r.

Ojciec całe życie chciał tam dotrzeć. Z Izabelą Sariusz-Skąpską, Prezes Federacji Rodzin Katyńskich, rozmawiają Małgorzata Nocuń i Michał Gwiżdż, „Nowa Europa Wschodnia” 2015, nr 3-4.

„Tygodnik Zamojski” z dnia 28 września 2011 r.

W 65 rocznicę najazdu sowieckiego na Polskę. „Rozstrzelany szpital”, „Tygodnik Zamojski” z 15 września 2004 r.

WYŻSZA SZKOŁA EKONOMII I INNOWACJI W LUBLINIE

ZAKŁAD BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO

Seria wydawnicza:

Monografie Wydziału Administracji i Ekonomii WSEI

Organizacja bezpieczeństwa lokalnego na przykładzie województwa lubelskiego. Wybrane problemy

**ORGANISATION OF LOCAL SECURITY ON THE EXAMPLE
OF LUBELSKIE PROVINCE. SELECTED PROBLEMS**

Scientific editing by Marek Gąska

Recenzenci:

prof. dr hab. Ryszard Jakubczak, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie

dr hab. Romuald Szeremietiew, prof. Akademii Obrony Narodowej

Skład, łamanie: Marek Gąska, Justyna Trubalska

Projekt okładki: Lilla Witkowska

Redakcja w języku polskim: Anna Kosmowska

Tłumaczenie i redakcja w języku angielskim: Monika Niedźwiecka

Korekta Konrad Puławski

[1](#)[□] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* (Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483, z 2001 r., nr 28, poz. 319, z 2006 r., nr 200, poz. 1471, z 2009 r., nr 114, poz. 946).

2

▫ *Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2016 r., poz. 446).

3

□ E. Ura, S. Pieprzny, T. Pado, *Pojęcie bezpieczeństwa publicznego w prawie administracyjnym*, [w:] *Konceptcja systemu prawa administracyjnego*, red. J. Zimmermann, Oficyna a Wolters Kluwer business, Kraków 2007, s. 173. Na podstawie A. Osierda, *Zadania i kompetencje organów administracji publicznej w zakresie ochrony porządku publicznego i bezpieczeństwa społeczności lokalnych*, [w:] *Bezpieczeństwo lokalne. Zagrożenia, integracja i strategia działania*, red. A. Osierda, Wyższa Szkoła Administracji, Bielsko-Biała 2008, s. 18. Zob. także *Publicznoprawne podstawy bezpieczeństwa wewnętrznego*, red. M. Zdyb, Wolters Kluwer SA, Warszawa 2014, s.77-85.

4

□ A. Mituś, *Zakres zadań i kompetencji jednostek samorządu terytorialnego w dziedzinie bezpieczeństwa i porządku publicznego*, [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne we współczesnym państwie*, red. E. Ura, K. Rajchel, M. Pomykała, S. Pieprzny, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów, 2008, s. 224. Na podstawie: A. Osierda, *Zadania i kompetencje organów administracji publicznej w zakresie ochrony porządku publicznego i bezpieczeństwa społeczności lokalnych*, [w:] *Bezpieczeństwo lokalne. Zagrożenia, integracja, strategia działania*, red. A. Osierda, Wyższa Szkoła Administracji, Bielsko-Biała 2008, s. 18.

5

□ S. Pieprzny, *Administracja bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2008, s. 16.

6

▫ S. Pieprzny, *Administracja bezpieczeństwa...*, s. 14.

[7](#)

▫ S. Pieprzny, *Administracja bezpieczeństwa...*, s.18.

8

▫ *Art. 252 - 264a ustawy z dnia 6 czerwca 1977 r. – kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. nr 88, poz. 553 z póź. zm.). Są to następujące przestępstwa:*

branie i przetrzymywanie zakładników; udział w zbiegowisku; niszczenie infrastruktury publicznej; nawoływanie do popełnienia występku lub przestępstwa skarbowego; rozpowszechnianie treści mogące ułatwić popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym

;

propagowanie faszystowskiego lub innego totalitarnego ustroju państwa; nawoływanie do nienawiści, znieważanie osób na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość oraz naruszanie nietykalności cielesnej; branie udziału w zorganizowanej grupie lub związku przestępczym; udaremnienie przeprowadzenia legalnego zebrania, zgromadzenia, pochodu; znieważenie pomnika lub innego miejsca publicznego urządzonego w celu upamiętnienia zdarzenia historycznego lub uczczenia osoby; znieważenie zwłok, prochów ludzkich lub miejsca spoczynku zmarłego; wyrób, posiadanie

i handel bronią palną i amunicją bez zezwolenia; nielegalne przekraczanie granicy; ułatwienie pobytu osób na terytorium Rzeczypospolitej w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.

9

▣ Jest to katalog zachowań naruszających porządek i spokój publiczny zawarty w art. 49-64: w
ykroczenia

o charakterze porządkowo-politycznym; przekraczanie granicy RP wbrew przepisom; niepodporządkowanie się zakazom dotyczącym nielegalnego uczestnictwa w zbiegowiskach publicznych; nieprzestrzeganie przepisów porządkowych dotyczących zachowania się w miejscach publicznych i w czasie zgromadzeń; wykroczenia polegające na zakłócaniu wybrykiem spokoju i porządku publicznego; publiczne nawoływanie do popełnienia przestępstwa; używanie oleju opałowego do celów napędowych; wykroczenia naruszające przepisy dotyczące zbiórek publicznych; uprawianie żebractwa; wykroczenia polegające na wykonywaniu czynności zawodowych bez wymaganego zezwolenia, wpisu, i koncesji; wykroczenia polegające na przywłaszczeniu sobie stanowiska, tytułu, stopnia oraz nieprzestrzeganiu przepisów dotyczących odznak i mundurów; umieszczanie w miejscu publicznym ogłoszeń i plakatów bez zgody zarządzającego tym miejscem, [w:] Ustawa z dnia

20 maja 1971 r. – kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2015 r. poz. 1094, 1485, 1634, 1707).

[10](#)

▫ *Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach* (Dz. U. z 2013 r., poz. 1399, 1593, z 2015 r., poz. 87, 122, 1045, 1269, 1688, 1793).

[11](#)

▫ *Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej* (Dz. U. z 2014 r., poz. 333, 915).

[12](#)

▫ *Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych* (Dz. U. z 2013 r., poz. 1383, z 2014 r., poz. 486, z 2015 r., poz. 1335).

[13](#)

□ (Dz. U. z 2013 r., poz. 1340, 1351, z 2014 r., poz. 502, 616, 1822, z 2015 r., poz. 881, 1045, 1066, 1098, 1217, 1268, 1433, 1505, 1890).

[14](#)

□ (Dz. U. z 2016 r., poz. 191, 298).

[15](#)

□ (Dz. U. z 2014 r., poz. 333, 915).

[16](#)

□ (Dz. U. z 2013 r., poz. 1166, z 2015 r., poz. 1485, z 2016 r., poz. 266).

[17](#)

□ (Dz. U. z 2015 r., poz. 584, 699, 875, 978, 1197, 1268, 1272, 1618, 1649, 1688, 1712, 1844, 1893, z 2016 r., poz. 65, 615).

18

□ (Dz. U. z 2016 r., poz. 191, 298). Na mocy przepisów tej ustawy gmina może tworzyć gminne straże pożarne i ochotnicze straże pożarne za zgodą ministra do spraw wewnętrznych.

▣ Zadanie to koliduje z obowiązkami wójta jako szefa obrony cywilnej na terenie gminy, wynikającymi z *Ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 2015 r., poz. 827, 1220, 1224, 1830, 2183, 2281, z 2016 r., poz. 178) Koliduje ono także z postanowieniami *Protokołu dodatkowego do konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r. dotyczącego ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (protokół I)*, Genewa, 8 czerwca 1977 r. (Dz. U. z 1992 r., nr 41, poz. 175, załącznik oraz z 2015 r., poz. 1056) w zakresie zadań obrony cywilnej.

[20](#)

□ (Dz. U. z 2013 r. poz. 397).

21

□ (Dz. U. z 2009 r. nr 62, poz. 504, z 2010 r. nr 127, poz. 857, nr 152, poz. 1021, z 2011 r. nr 217, poz. 1280, z 2012 r. poz. 951).

22

□ (Dz. U. z 2015 r., poz. 827, 1220, 1224, 1830, 2183, 2281, z 2016 r., poz. 178).

□ *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju, szefów obrony cywilnej województw, powiatów i gmin* (Dz. U. z 2002 r., nr 96,

poz. 850). Rozporządzenie w sposób szczegółowy określa zadania szefów obrony cywilnej na terenie województw, powiatów i gmin. Wymienione w par. 3 zadania nie zostały skonkretyzowane i określone dla poszczególnych organów administracji publicznej. Dlatego też należy stwierdzić, że wójt nie jest w stanie wykonać wszystkich wymienionych tam zadań.

Zgodnie z par. 3 do zakresu
działania wójta, jako szefa obrony cywilnej na terenie gminy, należałyby następujące zadania: *dokonywanie oceny stanu przygotowań obrony cywilnej; opracowywanie i opiniowanie planów obrony cywilnej; opracowywanie i uzgadnianie planów działania; organizowanie i koordynowanie szkoleń oraz ćwiczeń obrony cywilnej; organizowanie szkolenia ludności w zakresie obrony cywilnej; przygotowanie i zapewnienie działania systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania o zagrożeniach; tworzenie i przygotowanie do działań jednostek organizacyjnych obrony cywilnej; przygotowanie i organizowanie ewakuacji ludności na wypadek powstania masowego zagrożenia dla życia i zdrowia na znacznym obszarze; planowanie i zapewnienie środków transportowych, warunków bytowych oraz pomocy przedmedycznej, medycznej i społecznej dla ewakuacji ludności; planowanie i zapewnienie ochrony pól rolnych i zwierząt gospodarskich oraz produktów żywnościowych i pasz, a także ujęć i urządzeń wodnych na wypadek zagrożenia zniszczeniem; planowanie i zapewnienie ochrony oraz ewakuacji dóbr kultury i innego mienia na wypadek zagrożenia zniszczeniem; wyznaczanie zakładów opieki zdrowotnej zobowiązanych do udzielania pomocy medycznej poszkodowanym w wyniku masowego zagrożenia życia i zdrowia ludności oraz nadzorowanie przygotowania tych zakładów do niesienia tej pomocy; zapewnienie dostaw wody pitnej dla ludności i wyznaczonych zakładów przemysłu spożywczego oraz wody dla urządzeń specjalnych do likwidacji skażeń i do celów przeciwpożarowych; zaopatrywanie organów i formacji obrony cywilnej w sprzęt, środki techniczne i umundurowanie niezbędne do wykonywania zadań obrony cywilnej, a także zapewnienie odpowiednich warunków przechowywania, konserwacji, eksploatacji, remontu i wymiany tego sprzętu, środków technicznych oraz umundurowania; integrowanie sił obrony cywilnej oraz innych służb, w tym sanitarno-epidemiologicznych, i*

społecznych organizacji ratowniczych do prowadzenia akcji ratunkowych oraz likwidacji skutków klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska; opiniowanie projektów aktów prawa miejscowego dotyczących obrony cywilnej i mających wpływ na realizację zadań obrony cywilnej; inicjowanie działalności naukowo-badawczej i standaryzacyjnej dotyczącej obrony cywilnej; współpraca z terenowymi organami administracji wojskowej; zapewnienie warunków do odbywania zasadniczej służby w obronie cywilnej; opiniowanie wniosków w sprawie tworzenia formacji obrony cywilnej, w których jest odbywana zasadnicza służba w obronie cywilnej; opracowywanie informacji dotyczących realizowania zadań; współpraca z pełnomocnikami wojewodów do spraw ratownictwa medycznego i terenowymi organami administracji wojskowej w zakresie dotyczącym realizowanych zadań; kontrolowanie przygotowania formacji obrony cywilnej i ratowników do prowadzenia działań ratowniczych; ustalanie wykazu instytucji państwowych, przedsiębiorców i innych jednostek organizacyjnych oraz społecznych organizacji ratowniczych funkcjonujących na ich terenie, przewidzianych do prowadzenia przygotowań i realizacji przedsięwzięć w zakresie obrony cywilnej; organizowanie i prowadzenie szkolenia ratowników odbywających zasadniczą służbę w obronie cywilnej; przygotowanie i zapewnienie niezbędnych sił do doraźnej pomocy w grzebaniu zmarłych.

□ O gminnej administracji bezpieczeństwa zob. A. Mirska, *Gminna administracja bezpieczeństwa*
[w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, red. naukowa S. Sulowski, M. Brzeziński, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2009, s. 198-207.

25

▫ *Pisma z dnia 11 lipca 2014 r. złożone do Wójta Gminy Grabowiec i Rady Gminy Grobowiec (w zbiorach prywatnych autora).*

[26](#)

▫ *Załącznik nr 1 do uchwały Nr XXXI/191/2014 Rady Gminy Grabowiec z dnia 27 marca 2014 r. (w zbiorach prywatnych autora).*

□ O stanowieniu praw miejscowego w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego zob.: J. Zaleśny, *Rola prawa miejscowego w utrzymaniu porządku publicznego*, [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, red. S. Sulowski, M. Brzeziński, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2009, s. 115-130; D. Dąbek, *Prawo miejscowe samorządu terytorialnego*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz-Kraków 2003.

□ Zgodnie z *Ustawą z 6 kwietnia 1990 r. o Policji* jest ona formacją służącą społeczeństwu i przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego (Dz. U. z 2015 r., poz. 355, 529, 1045, 1066, 1217, 1268, 1890, 2023, 2281, z 2016 r., 147, 437, 669).

29

▫ *Pismo z dnia 11 lipca 2014 r. złożone do Komendy Policji w Zamościu (w zbiorach prywatnych autora).*

30

▫ *Pismo z dnia 11 lipca 2014 r. do Starostwa Powiatowego w Zamościu (w zbiorach prywatnych autora).*

31

▫ *Pismo nr ROŚ.6150-3/2014 z dnia 14 lipca 2014 r. (w zbiorach prywatnych autora).*

□ (Dz. U. z 2005 r., nr 61, poz. 548, z 2010 r., nr 186, poz. 1250, z 2011 r., nr 257, poz. 1548, z 2013 r., poz. 889). Rozporządzenie zostało wydane na podstawie *art. 43 ust. 3 ustawy z dnia 13 października 1995 r. – prawo łowieckie* (Dz. U. z 2013 r., poz. 1226, 1247, z 2014 r., poz. 228, 951).

□ Opinia myśliwych została przedstawiona w piśmie Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Zamościu z dnia 12 sierpnia 2014 r.: (...) *Przedstawiciele Koła wyjaśnili, że zgodnie z przepisami na terenie zamieszkałym przez ludzi nie mogą użyć broni palnej w celu odstrzelenia lisów, niemniej jednak zobowiązali się do radykalnego rozwiązania problemu.* Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Zamościu – *pismo z dnia 12.08. 2014 r. (HK. 714.28.2014-* w zbiorach prywatnych autora).

□ *Pismo do Powiatowego Lekarza Weterynarii w Zamościu z dnia 11 lipca 2014 r. (w zbiorach prywatnych autora).*

□ *Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zdrowia zwierząt* (Dz. U. z 2013 r., poz. 856, z 2014 r., poz. 1794, z 2015 r., poz. 266).

▫ *Inspekcja Weterynaryjna. Powiatowy Lekarz Weterynarii w Zamościu. Przemysław Pogódź*
(PIW. Znak 4514/70/A/2014 z dnia 21 lipca 2014 r. – w zbiorach prywatnych autora).

[37](#)

▫ *Inspekcja Weterynaryjna. Powiatowy Lekarz Weterynarii w Zamościu. Przemysław Pogódź*
(PIW. Znak 4514/70/A/2014 z dnia 21 lipca 2014 r. – w zbiorach prywatnych autora).

▫ *Inspekcja Weterynaryjna. Powiatowy Lekarz Weterynarii w Zamościu. Przemysław Pogódź (PIW. Znak 4514/70/A/2014 z dnia 21 lipca 2014 r. – w zbiorach prywatnych autora. Powiatowy Lekarz Weterynarii stwierdza:*

Urząd Gminy – jako gospodarz terenu, po przyjęciu zgłoszenia o lisach zagrażających bezpieczeństwu ludzi powinien powiadomić podmiot odławiający (np. Koło Łowieckie), który ma za zadanie odłowić zwierzę i odstawić do miejsca jego bytowania

□ Do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Zamościu podnoszono te same zarzuty, jak we wniosku do Powiatowego Lekarza Weterynarii.

[40](#)

▫ *Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej* (Dz. U. z 2015 r., poz. 1412).

41

▫ *Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Zamościu – pismo z dnia 12.08. 2014 r. (HK. 714.28.2014- w zbiorach prywatnych autora).*

42

▫ *Skarga do WSA w Lublinie z dnia 18.09. 2014 r. (w zbiorach prywatnych autora).*

43

▫ *Postanowienie WSA w Lubinie z dnia 29 października 2014 r. sygn. akt III SAB/Lu75/14 (w zbiorach prywatnych autora).*

▫ *Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi* (Dz. U. z 2012 r., poz. 270, 1101, 1529, z 2014 r., poz. 183, 543, z 2015 r., poz. 658, 1191, 1224, 1269, 1311, z 2016 r., 394).

▣ *Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – kodeks postępowania administracyjnego* (Dz. U. z 2013 r., poz. 267, z 2014 r., poz. 183, 1195, z 2015 r., poz. 211, 702, 1274). Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Zamościu jest organem wyższego stopnia w rozumieniu k.p.a. w stosunku do Wójta Gminy Grabowiec.

46

▫ *Postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa z dnia 29 września 2014 r. Sygn. akt. Ds1213/14 (w zbiorach prywatnych autora).*

▫ *Ustawa z dnia 20 czerwca z 1985 r. o prokuraturze* (Dz. U. z 2011 r., nr 270, poz. 1599, nr 240, poz. 1430, z 2012 r., poz. 637, z 2013 r., poz. 1247, 1623, z 2014 r., poz. 504, z 2015 r., poz. 694, 1045, 1066, 1224, 1309, 1311, 1890). Nawet w obecnie obowiązującym stanie prawnym na mocy *art. 28 ustawy*

prokurator w razie odmowy wszczęcia postępowania przygotowawczego może przesłać sprawę organizacji społecznej lub zawodowej w celu jej rozpatrzenia. Warto zauważyć, że w *Ustawie z dnia 14 kwietnia 1967 r*

o Prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej

prokuratura w zakresie sprawowania prokuratorskiej kontroli przestrzegania prawa na zasadach określonych w ustawie i w przepisach szczególnych miała współdziałać z radami narodowymi w zakresie czuwania przez nie nad przestrzeganiem praworządności, ochroną własności społecznej i zabezpieczeniem praw obywateli (Dz. U. z 1980 r., nr 10, poz. 30).

▫ *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji* (Dz. U. z 2015 r., poz. 355, 529, 1045, 1066, 1217, 1268, 1890, 2023, 2281, z 2016 r., 147, 437, 669).

49

▫ *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji....*

50

▫ *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji...*

51

▫ *Pismo z Urzędu Gminy Grabowiec z 29 września 2014 r. UG-GKR.6150.4.2014 (w zbiorach prywatnych autora).*

52

□ E. Łętowska, *Baba na świeczniku*, Polska Oficyna Wydawnicza „BGW”, Warszawa 1992, s. 143.

53

▫ E. Łętowska, *Baba na świeczniku...* s. 144.

□ Na mocy art. 1 ust. 1 i 3 ustawy z 28 marca 1933 r. grobami wojennymi i cmentarzami są groby, miejsca spoczynku i cmentarze: pol
egłych w walkach o niepodległość i zjednoczenie państwa polskiego; osób wojskowych, poległych lub zmarłych z powodu działań wojennych, bez względu na narodowość; sióstr miłosierdzia i wszystkich osób, które, wykonując zleczone im czynności przy jakiegokolwiek formacji wojskowej, poległy lub zmarły z powodu działań wojennych; jeńców wojennych i osób internowanych; uchodźców z 1915 r.; osób wojskowych i cywilnych, bez względu na ich narodowość, które straciły życie wskutek represji okupanta niemieckiego albo sowieckiego od dnia 1 września 1939 r.; ofiar niemieckich i sowieckich obozów, w tym cmentarzyska ich prochów; osób, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem i represji totalitarnych w okresie od 1944 r. do 1956 r. (Dz. U. z 1933 r., nr 39, poz. 311, z 1959 r., nr 11, poz. 62, z 1998 r., nr 106, poz. 668, z 2002 r., nr 113, poz. 984, z 2005 r., nr 169, poz. 1420, nr 175, poz. 1462, z 2006 r., nr 144, poz. 1041, z 2015 r., poz. 935).

55

□ (Dz. U. z 1936 r., nr 85, poz. 595).

□ Wójtowie, kościoły i związki wyznaniowe zachowują swoje uprawnienia wobec grobów i cmentarzy wojennych na podstawie *Ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych* (Dz. U. z 2015 r., poz. 2126, 2281). Uprawnienia wobec grobów i cmentarzy wojennych posiada także ROPWiM na podstawie *Ustawy z 21 stycznia 1988 r. o Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństw* a (Dz. U. z 1988 r., nr 2, poz. 2, z 1996 r., nr 106, poz. 496, z 2000 r., nr 31, poz. 382).

[57](#)

▣ Wojewoda może także w tych samych przypadkach przenieść zwłoki z obcego państwa w celu pochowania w kraju w grobie wojennym (*art. 4 ust. 2 ustawy o grobach i cmentarzach wojennych...*).

▫ Może warto przypomnieć, że komunistyczne władze lokalne w latach 1945-1990 na terenie obiektu szkolnego „tolerowały mogiłę partyzanta AK”. Jest to sarkazm historii.

▫ *Pismo do Przewodniczącego Rady Gminy Grabowiec z dnia 17 października 2011 r. (w zbiorach prywatnych autora).*

[60](#)

▫ *Pismo Przewodniczącego Rady Gminy Grabowiec z dnia 23 listopada 2011 r. (w zbiorach prywatnych autora).*

[61](#)

▫ Pismo z dnia 15 czerwca 2012 r. do Wójta Gminy Grabowiec PS-VII.5212.78.2011/12 (w zbiorach prywatnych autora).

▣ Projekt mogiły partyzanta i treść napisu na tablicy nagrobnej w następującym brzmieniu: Ś. P. WŁADYSŁAW ŁUKASIK PS. „BŁYSK”. ŻOŁNIERZ ARMII KRAJOWEJ Z ODDZIAŁU POR. S. KWAŚNIEWSKIEGO PS. „WIKTOR”. POLEGŁ 20 IV 1944 ROKU W WALCE Z NIEMCAMI W MIEJSCOWOŚCI SZYSTOWICE. Niestety, do lipca 2016 r. mogiła nie została przygotowana, a szczątki partyzanta nadal leżą w grobie wojennym żołnierza zamordowanego 25 września 1939 r. przez Armię Czerwoną.

□ *Pismo do Wojewody Lubelskiego z dnia 24 listopada 2014 r. (w zbiorach prywatnych autora).*

▫ *Pismo z up. Wojewody Lubelskiego Zastępcy Dyrektora Wydziału Gospodarki Nieruchomościami i Skarbu Państwa LUW z dnia 21 stycznia 2015 r. do Wójta Gminy Grabowiec GN-I.5230.112.2014.SK (w zbiorach prywatnych autora).*

▫ *Pismo Sekretarza WKOPWiM z dnia 8 stycznia 20015 r. ZP-I.5212.1.2015 (w zbiorach prywatnych autora).*

Sekretarz w imieniu WKOPWiM

wyraził autorowi podziękowanie za zainteresowanie i podjęte działania w sprawach związanych z pamięcią narodową. Jest to jedyne podziękowanie, jakie usłyszałem w tej i podobnych sprawach, które przedstawiłem w niniejszym tekście.

66

▫ *Pismo z up. Wojewody Lubelskiego Zastępcy Dyrektora Wydziału Gospodarki Nieruchomościami i Skarbu Państwa LUW z dnia 17 lutego 2015 r . GN-I.5230.112.2014.SK (w zbiorach prywatnych autora).*

[67](#)

▫ *Ustawa z dnia 15 maja 2015 r. o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych, ustawy o grobach i cmentarzach wojennych oraz ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2015 r., poz. 935).*

□ Pismo Przewodniczącej Rady Gminy z dnia 25 lutego 2015 r. UG-RG.0004.6.2015 (w zbiorach prywatnych autora).

▫ Pierwszą historyczną wzmiankę o Grabowcu zawiera kronika ruska tzw. Latopis Hipacki z 1268 r. Miejscowość ta należy do najstarszych osad na Zamojszczyźnie. Był tu gród warowny przy szlaku idącym z Włodzimierza Wołyńskiego na Zawichost. Miejscowość wchodziła w skład terytorium zwanego Grody Czerwieńskie. Grobowiec zatem liczy około 750 lat. Posiadał prawa miejskie od XIV wieku, które utracił po powstaniu styczniowym. Od tego też okresu do pierwszego rozbioru Polski pozostaje stolicą powiatu, najpierw w księstwie bełskim, a od 1462 r. w województwie bełskim wchodzącym w skład państwa polskiego. Zob.

J. Górak, *Miasta i miasteczka Zamojszczyzny*, OBiDZ, Zamość 1990, s. 40-43; W. Jaroszyński, *Siedem wieków Grabowca*, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1991, s. 7-45; J. Feduszka, *Zamojszczyzna w kulturze i historii Polski. Dziedzictwo umysłowe i historyczno-literackie regionu X-XX w.*, Witryna Kresowa Zdzisław Kazimierczuk, AKAPIT s.c. Zamość-Lublin 2010, s. 24-34; J. Niedźwiedź, *Leksykon historyczny miejscowości dawnego województwa zamojskiego*, Oficyna Wydawnicza KRESY Sp. z o.o. w Zamościu, Zamość 2003, s. 145-148; J. Niedźwiedź, E. Niedźwiedź, *Dzieje gminy Grabowiec. Powiat zamojski*, GOK w Grabowcu, Drukarnia Akapit, Grabowiec-Zamość 2011, s. 56-60. W 1968 r. Grabowiec obchodził 700-lecie. Z tej okazji władze i społeczeństwo ufundowały pomnik, który postawiono w centrum miejscowości. W latach 90. XX wieku na fali odnowy życia politycznego zmieniono tablicę (zamontowaną na pomniku) upamiętniającą rocznicę powstania miejscowości. Zmiana tablicy była koniecznością, ponieważ tekst zamieszczony na niej odwoływał się nie tylko do dziedzictwa historycznego, ale i ideologii socjalistycznej. Tekst nowej odwołuje się do słów Jana Pawła II. Do pomnika dostawiono także krzyż, co było już zmianą struktury pomnika. Wypada wspomnieć, że cerkiew prawosławna w Grabowcu istniała na długo przed powstaniem parafii rzymsko-katolickiej. Ta ostatnia została utworzona przez Ziemowita IV, księcia mazowieckiego w 1394 r. i obejmowała 26 wsi. Zob. J. Górak, *Miasta i miasteczka...* s. 41. Można sądzić, że władze gminy od połowy lat 90. XX wieku zaczęły dość luźno podchodzić do faktów historycznych i obowiązującego prawa

□ Wszyscy konspiratorzy zostali aresztowani i zamordowani w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu na przełomie czerwca i lipca 1941 r. Byli to oprócz F. Boczkowskiego, Adam Brykalski (właściciel apteki), Władysław Brykalski (chemik), Stanisław Derkacz (kierownik szkoły), Adam Kamforowski (sekretarz urzędu gminy), Franciszek Ciszewski (lekarz), Antoni Surma i Wincenty Nowicki (rolnicy), Jan Poterucha (były wójt) oraz Piotr Wysocki (uczeń

gimnazjalny), [w:] W. Jaroszyński, *Siedem wieków Grabowca*, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1991, s. 138-139.

▣ Obejmowała ona początkowo Grabowiec, w którym stacjonował oddział AK. Potem obszar jej rozszerzył się na okoliczne wsie. „Rzeczpospolita Grabowiecka” miała na swoje usługi aptekę i prowadziła trzy szpitale polowe, w których leczono partyzantów polskich bez względu na przynależność organizacyjną, a także partyzantów radzieckich. W „Wolnej Rzeczypospolitej” zaprzestano oddawać kontyngenty zbożowe do niemieckich magazynów w Hrubieszowie i zorganizowano własne magazyny żywnościowe. W Szystowicach powołana została Szkoła Niższego Dowodzenia, do której kierowano najlepszych partyzantów z poszczególnych oddziałów AK. Na terenie dworu w Ornatowicach powołano Szkołę Podoficerską, która szkoliła dowódców drużyn. Obszar „Rzeczypospolitej Grabowieckiej”, określany był przez Niemców jako „rejon wielkich band” (Grossbandengebiet). Podjęli oni 12 czerwca 1944 r. wielką akcję przeciwpartyzancką, która trwała do 25 lipca 1944 r. i zakończyła się wraz z nadejściem wojsk radzieckich. Tak zakończył się okres wolnej „Rzeczypospolitej Grabowieckiej”. Nie została ona ponownie opanowana przez Niemców. Było to trwałe wyzwolenie spod okupacji niemieckiej. Należy zaznaczyć, że na terenie Grabowca przed powstaniem „Wolnej Rzeczypospolitej Grabowieckiej” funkcje porządkowe i represyjne wykonywali żandarmi hitlerowscy i policjanci ukraińscy w służbie niemieckiej. Na podstawie literatury przedmiotu: J. Grygiel, *Związek Walki Zbrojnej. Armia Krajowa w obwodzie zamojskim 1939-1944*, PWN, Warszawa 1985, s. 125; W. Jaroszyński, *Siedem wieków Grabowca...*, s. 142-151; W. Jaroszyński, B. Kłembukowski, E. Tokarczuk, *Łuny nad Huczwą i Bugiem. Walki Oddziałów AK i BCh w Obwodzie Hrubieszowskim w latach 1939-1944*, ŚZŻAK, Zamość 1992, s. 124; R. Wnuk, *Konspiracja akowska i poakowska na Zamojszczyźnie od lipca 1944 do 1956*, KUL, Lublin 1992, s. 146; M. Gąska, *Zbrojny ruch oporu w świetle międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych*, AON, Warszawa 1999, s. 15-16. Zob. także J. Markiewicz, *Partyzancki kraj. Zamojszczyzna 1.1.1944-15.VI.1944*, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1980.

72

□ E. Wilkowski, *Solidarność na terenie gminy Grabowiec w latach 1980-1989*, Arte, Chełm 2012, s. 21. Oddział „Szuma”, Henryka Kwaśniewskiego, wchodzący w skład Inspektoratu, poważnych strat doznał później,

a mianowicie jesienią i zimą 1951. Zob. także R. Wnuk, *Oddziały Inspektoratu Zamojskiego AK, [w:] Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944-1956*, red. R. Wnuk, IPN, Warszawa-Lublin 2007, s. 148;
R. Wnuk, *Konspiracja akowska...*; Zob. także R. Wnuk, *Lubelski Okręg AK 1944-1947*, Oficyna Wydawnicza VOLUMEN, Warszawa 2000; *Podziemie zbrojne na Lubelszczyźnie wobec dwóch totalitaryzmów 1939-1956*, red. S. Poleszak i A. Puławski, IPN, KŚZPNP, Warszawa 2003; M. Piotrowski, *Narodowe Siły Zbrojne na Lubelszczyźnie 1944-1947*, TN KUL Jana Pawła II, Lublin 2009.

▣ E. Wilkowski, *Solidarność na terenie gminy...*, s. 22. Zob. także J. Józwiakowski, *Armia Krajowa na Zamojszczyźnie*, t. I i II, wydanie drugie poprawione, Norbertinum, Lublin 2007.

□ Zob. J. Wnuk, *Dzieci polskie oskarżają*, wydanie II zmienione i rozszerzone, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1975. Autor na s. 307-315 podaje wykaz 414 dzieci narodowości polskiej wysiedlonych z gminy Grabowiec, pow. Hrubieszów na podstawie Arch. GKBZH, akta 187 z., t. II, s. 260,261; *Zamojszczyzna w okresie okupacji hitlerowskiej (Relacje wysiedlonych i partyzantów)*, materiały opracowała i wstępem poprzedziła A. Glińska, przedmowę napisał J. Ślaski, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1968; *Przesiedlenia ludności przez III Rzeszę i jej sojuszników podczas II wojny światowej*, Międzynarodowe kolokwium, Zamość 17-20 X 1972, red. S. Lewandowska, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1974; *Zamojszczyzna – Sonderlaboratorium SS. Zbiór dokumentów polskich i niemieckich z okresu okupacji hitlerowskiej*, red. Cz. Madajczyk, t. I i II, LSW, Warszawa 1979; B. Kozaczyńska, *Losy dzieci z Zamojszczyzny wysiedlonych do powiatu siedleckiego w latach 1943-1945*, Wydawca: stowarzyszenie „tutajteraz” w Siedlcach, Siedlce 2006; B. Kozaczyńska, *Ocalone z transportu Dzieci Zamojszczyzny. Losy dzieci wysiedlonych z Zamojszczyzny do dystryktu warszawskiego 1942-1945*, Wydawca: stowarzyszenie „tutajteraz” w Siedlcach, Siedlce 2011; *Nie było kiedy płakać. Losy rodzin polskich wysiedlonych z Zamojszczyzny 1942-1943*. Wstęp, wybór i opracowanie B. Kozaczyńska, t. I i II, Wydawca: stowarzyszenie „tutajteraz” w Siedlcach, Siedlce 2014; A. Jaczyńska, *Sonderlaboratorium SS. Zamojszczyzna „Pierwszy obszar osiedleńczy w Generalnym Gubernatorstwie”*, IPN, KŚZPNP Oddział w Lublinie, Lublin 2012; J. Kiełboń, *Wysiedleńcy z Zamojszczyzny w obozie koncentracyjnym na Majdanku 1943*, Państwowe Muzeum na Majdanku, Lublin 2006; H. Kubica, *Zagłada w KL Auschwitz Polaków wysiedlonych z Zamojszczyzny w latach 1942-1943*, Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau, IPN, Oświęcim-Warszawa 2004; *Wojenne losy Dzieci Zamojszczyzny*. Świadczenia zebrała i opracowała J. Rodzik dzięki pomocy i życzliwości Współautorów, Zakład Poligraficzny ul. B. Prusa 19 w Zamościu, Zamość 2007.

[75](#)

□ W dniach 24-25 września 1939 r. w Grabowcu i Górze Grobowiec zostało zamordowanych przez Armię Czerwoną 59 oficerów i żołnierzy. Na tablicy pomnika wymienia się z nazwiska 21 żołnierzy i 16 jako nieznanymi. Zob. także: W. Zin, *Mały Katyń, w: Półgłosem i ciszą*, PIW, Warszawa 1998; M. Kulik, *Zamojszczyzna pamięta i oskarża*, Wydawnictwo Drukarnia bestprint s.c, Lublin 2009, s. 46-47; R. Szawłowski (Karol Liszewski)

Wojna

polsko-sowiecka 1939. Tło polityczne, prawno międzynarodowe i psychologiczne. Agresja sowiecka i polska obrona. Sowieckie zbrodnie wojenne i przeciw ludzkości oraz zbrodnie ukraińskie

i białoruskie, t. 1, monografia, Wydawnictwo Antyk Marcin Dybowski, Warszawa 1997, s. 380-381; *Agresja sowiecka 17 września 1939 roku na Kresach Wschodnich i*

Lubelszczyźnie. Studia i materiały

, t. 1,

red. T. Rodziewicz, Towarzystwo Przyjaciół Grodna i Wilna. Oddział w Lublinie, Lublin 2009, s. 172-173;

W. Białasiewicz, *Wrzesień 1939 roku na Zamojszczyźnie*, Bellona, Warszawa 2011, s. 182;

K. Czubara,

W Grabowcu Sowieci „polowali” na polskich oficerów. Bój na Grabowieckiej Górze, „Tygodnik Zamojski”

z 29 września 2005 r.; *W 65 rocznicę najazdu sowieckiego na Polskę. „Rozstrzelany szpital”* „Tygodnik Zamojski” z 15 września 2004 r.

□ Również w tej sprawie interweniowano u wojewody. Ostatni wniosek złożono w dniu 24 listopada 2014 r.

□ J. Hereta, *Spór od tablicę „Tygodnik Zamojski” z 15 września 2010 r., s. 8.* Autorka stwierdza:

Kamieniarz, także kościelny, Tomasz Krauze, wyrzeźbił napis:

Wiosna 1940 /zbrodnia katyńska/ oficerowie-jeńcy wojenni wymordowani przez Armie Czerwoną

”, a niżej: 10 IV 2010 r. /tragedia smoleńska/ prezydent RP Lech Kaczyński wraz z małżonką Marią oraz innymi 94 osobami zginęli w drodze na obchody 70. rocznicy mordów katyńskich

w katastrofie lotniczej. Komentując zaistniałe wydarzenia Waldemar Podsiadło, sekretarz WKOPWiM

w Lublinie, stwierdza: Upamiętnienie Katynia, tragedii smoleńskiej? Nic o tym nie wiem – nie

kryje zdziwienia (...) – to samowola budowlana i naruszenie prawa. Przy umieszczeniu

wszelkich nowych tablic lub zmianach napisów na upamiętnieniach potrzebna jest nasza

opinia. A wcześniej jeszcze uchwała Rady Gminy . Tak stanowi prawo. W

Grabowcu je złamano. Grozi za to kara pieniężna. Nawet areszt, i oczywiście nakaz

demontażu tablicy

. I dalej

: takie doczepianie z okazji, nawet najtragiczniejszych, do innej pamięci sprawia, że miejsce traci na godności.

Należy podkreślić, że E. Wilkowski na okładce

cytowanej już książki

Solidarność na terenie gminy Grabowiec...

umieścił zdjęcie pomnika ku czci pomordowanych żołnierzy i oficerów w jego pierwotnej postaci

z 1989 r. bez krzyża i „tablicy smoleńskiej”. Krzyż dostawiono w latach 90. XX wieku ignorując

przepisy prawa. Należy wspomnieć, że wśród zamordowanych żołnierzy katolików, byli także

wyznania mojżeszowego, prawosławnego i protestanci. Po roku od wspomnianych wydarzeń

w

„Tygodniku Zamojskim” z dnia

28 września 2011 r., na s. 10 pojawiła się informacja, że władze gminy uzyskały pozytywną

opinie WKOPWiM

w Lublinie. Była to wiadomość nieprawdziwa. Na tle tych wydarzeń warto także przypomnieć

historię powołania Społecznego Komitetu Budowy Pomnika w 1988 r., kiedy to władze lokalne

i wojewódzkie nie zgodziły się na powołanie komitetu i budowę pomnika. Natomiast KOPWiM

w Warszawie oraz GZP WP wydały decyzję pozytywną. Co było związane z nadchodzącymi

zmianami politycznymi w Polsce. Władze lokalne wołały stosować zasadę wyczekiwania,

nienarażania się, ochrony własnych wąsko rozumianych interesów. Zob. Decyzja Naczelnika

Gminy Grabowiec z dnia 21 czerwca 1988 r.

∴

Decyzja Dyrektora Wydziału Społeczno-Administracyjnego Urzędu Wojewódzkiego w

Zamościu z dnia 30 lipca 1988

r.,

Pismo Henryka Urbanowicza, przewodniczącego Komisji ds. Plastycznych Rady Ochrony

Pamięci Walk i Męczeństwa do gen. bryg. Albina Żyto, Zastępcy Szefa Głównego Zarządu

Politycznego WP z dnia 15 września 1988 r

∴

Pismo gen. bryg. Albina Żyto, Zastępcy Szefa Głównego Zarządu Politycznego WP nr 2554 z

dnia z 29 września 1988 r. do Henryka Urbanowicza, przewodniczącego Komisji ds.

Plastycznych Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa

, [w:]

Wojna obronna w 1939 roku Uzczenie Ofiar Września, dokumenty zebrane przez Wacława Jaroszyńskiego

, bez daty i miejsca wydania, [w:] Zbiorach Biblioteki Gminnej w Grabowcu. Zob. także E. Wilkowski

, *Solidarność...*

, s. 226-237.

□ *Pismo Przewodniczącego Rady Gminy Grabowiec z dnia 23 listopada 2011 r. (w zbiorach prywatnych autora). Ponadto autor w cytowanym piśmie stwierdza:
Jednocześnie informuję Pana, że zgodnie z przepisami prawa za opiekę nad Miejscami Pamięci Narodowej, na terenie Gminy odpowiada Wójt Gminy, który udzieli Panu wszelkich informacji osobiście*

.

▣ *Pismo Sekretarza WKOPWiM do Wójta Gminy Grabowiec z dnia 27 października 2010 r.*
PS.VII.0717/92/2010 (w zbiorach prywatnych autora).

▫ *Art. 4 ustawy z dnia 21 stycznia 1988 r. o Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa* (Dz. U. z 1988 r., nr 2, poz. 2, z 1996 r., nr 106, poz. 496, z 2000 r., nr 31, poz. 382).

□ W podobnym tonie wypowiedziała się pani Izabela Sariusz-Skapska, prezes Federacji Rodzin Katyńskich w rozmowie z Małgorzatą Nocuń i Michałem Gwiżdżem w wywiadzie pt. *Ojciec całe życie chciał tam dotrzeć* : *Obchodziliśmy siedemdziesiątą piątą rocznicę Zbrodni Katyńskiej, a ja musiałem wszystkim tłumaczyć* , że to nie *była tylko piąta rocznica Smoleńska. Smoleńsk zawłaszczył Katyń – to zrodziło w nas, Rodzinach Katyńskich, poczucie bezradności. Synowie i córki ofiar tragedii katyńskiej zwracają się do mnie i pytają: Co można uczynić, żeby to zatrzymać? Na pomnikach katyńskich, bez pytania, mocuje się „tablice smoleńskie”. Boimy się, że pamięć o Katyniu będzie zanikać* , [w:] „Nowa Europa Wschodnia” 2015, nr 3-4, s. 14-15.

▣ *Pismo Sekretarza WKOPWiM z dnia 8 stycznia 2015 r. do autora ZP-I.5212.1.2015 (w zbiorach prywatnych autora).*

▣ *Ustawa z dnia 21 stycznia 1988 r. o Radzie Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa* (Dz. U. z 1988 r. nr 2, poz. 2, z 1996 r. nr 106, poz. 496, z 2000 r. nr 31, poz. 382).

▫ *Pismo Przewodniczącej Rady Gminy z dnia 25 lutego 2015 r. UG-RG.0004.6.2015 (w zbiorach prywatnych autora).*

□ Jest to przykład mentalności ludzi władzy na szczeblu lokalnym (*To nie my, to inni. Myśmy tego nie zrobili. To oni odpowiadają. O co ci chodzi? Dlaczego brudzisz własne gniazdo?, itd., itp.*).